

Vlaams
Parlement

ingediend op **1988** (2018-2019) – Nr. 1
25 mei 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting en gedachtewisseling

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Lorin Parys en Freya Van den Bossche

over interlandelijke adoptie uit Ethiopië

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bert Moyaers.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Danielle Godderis-T'Jonck, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs,
Tine van der Vloet;

Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Martine Taelman;

Bert Moyaers, Freya Van den Bossche;

Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Lies Jans, Manuela Van Werde, Elke Wouters;

Sonja Claes, Dirk de Kort, Jamila Hamddan Lachkar, Tinne Rombouts;

Jo De Ro, Laurence Libert;

Jan Bertels, Bart Van Malderen;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Ariane Van den Berghe, Vlaams Centrum voor Adoptie ...	5
1.	Adoptiepraktijk over de jaren	5
2.	Toezicht door Kind en Gezin	5
3.	Mijlpaal.....	6
4.	Kanaalonderzoek	6
5.	Historiek samenwerking met Ethiopië	7
6.	Opvolging van de samenwerking.....	8
7.	Wat leert VCA hieruit?	9
8.	Wat nu?.....	9
II.	Uiteenzetting door Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	10
1.	Beleidsinitiatieven	10
2.	Plan van aanpak	11
III.	Vragen van de leden	11
IV.	Uiteenzetting door Erika Van Beek, coördinator, en Erik Vander Peypen, adoptieouder, Ray of Hope.....	16
1.	Ray of Hope	16
2.	Samenwerkingen	17
3.	Adoptieprocedure Ethiopië: algemeen.....	17
4.	Adoptieprocedure Ethiopië: bepaling adoptabiliteit	18
4.1.	Bepaling adoptabiliteit van vondelingen	18
4.2.	Bepaling adoptabiliteit bij afstand	18
5.	Adoptieprocedure Ethiopië: toewijzing	19
6.	Adoptieprocedure in Ethiopië	19
7.	Adoptieprocedure Ethiopië: nazorg	20
8.	Controle door Ray of Hope	20
9.	Tot slot.....	21
V.	Uiteenzetting door Marleen Jans, adoptiemoeder	21
1.	Procedure: van toewijzing tot aankomst	21
2.	Medisch dossier	22
3.	Herkomstinformatie.....	22
4.	Opvolging en nazorg	22
VI.	Uiteenzetting door Thereza De Wannemaeker, geadopteerde	23
1.	Adoptieverhaal	23
2.	Fouten in verschillende dossiers.....	24
3.	Andere adoptiediensten	24
4.	Visie op interlandelijke adoptie	24
5.	Besluit	25

VII. Uiteenzetting door Eleny Mebre Jannis	26
1. Pijnpunten	26
2. Suggesties	27
3. Vragen aan VCA.....	27
4. Vragen aan Ray of Hope	27
5. Beleidsvragen	28
6. Conclusie	28
VIII. Vragen van de leden.....	28
Gebruikte afkortingen	34

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hield op 9 mei 2019 een gedachtewisseling en een hoorzitting over interlandelijke adoptie uit Ethiopië. De commissie hoorde achtereenvolgens:

- Ariane Van den Berghe, Vlaams Centrum voor Adoptie;
- Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin;
- Erika Van Beek, coördinator, en Erik Vander Peypen, adoptieouder, Ray of Hope;
- Marleen Jans, adoptieouder; en
- Eleny Mebre Jannis en Thereza De Wannemaeker, geadopteerden.

De bijlagen zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door Ariane Van den Berghe, Vlaams Centrum voor Adoptie

1. Adoptiepraktijk over de jaren

Ariane Van den Berghe zegt dat adoptie een lange geschiedenis kent, en begon als private rechtshandeling of een overeenkomst tussen individuen. De bedoeling kon zijn iemand in de familie opnemen vanwege het erfrecht. Pas in 1949 en 1965 evolueerde adoptie tot een maatregel gericht op minderjarigen en een jeugdbeschermingsmaatregel. Jeugdbescherming is geen private rechtshandeling. Het vereist immers een tussenkomst van de overheid.

Voor de eerste interlandelijke adopties was er nog geen specifieke wetgeving. Buitenlandse adoptiebeslissingen werden aan de eigen federale wetgeving getoetst alvorens ze te wettigen of homologeren. De rol van de overheid was beperkt. Ambassade of consulaat kwamen tussen om documenten te legaliseren, en om het adoptiekind een paspoort of visum te geven om naar zijn nieuwe familie te reizen.

In 1989 is dat enigszins veranderd. De gemeenschappen werden bevoegd voor persoonsgebonden materies, wat leidde tot erkenningsregels voor adoptiediensten. Organisaties of personen die wilden bemiddelen bij adoptie moesten door de overheid erkend zijn. Daaraan was toezicht gekoppeld. Voor adoptie moest er worden samengewerkt met instellingen erkend in de herkomstlanden. Er was een model voor de kindstudie en de gezinsstudie. De diensten moesten een samenwerkingsovereenkomst afsluiten. Het systeem was evenwel niet sluitend bij gebrek aan verplichting om met een erkende adoptiedienst samen te werken.

Vanaf 1994 wordt de regeling geleidelijk aan strenger. Vrije adopties bleven evenwel mogelijk. Kandidaten hadden ook bij vrije adopties een beginseltoestemming nodig. De opdracht van de adoptiediensten werd scherper omschreven door hen verantwoordelijk te stellen voor de kindstudie, met inbegrip van de vaststelling van de sociaalpsychologische en juridische adopteerbaarheid. De verplichting een adoptieovereenkomst met personen en instellingen erkend in het herkomstland aan te gaan, werd herbevestigd.

2. Toezicht door Kind en Gezin

In 1989 zijn de niet-erkende diensten gesloten. De overheid ging van start met een geregeld toezicht op die diensten op basis van de toenmalige erkenningsvoorwaarden: inspectie en klachtenbehandeling. Het toezicht was niet adoptie-specifiek. Nieuwe samenwerkingsverbanden met het buitenland en overeenkomsten met contactpersonen werden verplicht gemeld. Van een kanaalonderzoek of toezicht op individuele adoptiedossiers was nog geen sprake.

In 1994 werd Kind en Gezin de Vlaamse autoriteit, wat nog niet gelijk is aan de huidige Vlaamse Centrale Autoriteit gebaseerd op het Verdrag van Den Haag. De rol bleef beperkt tot informatie verstrekken en de diensten begeleiden bij het tot stand brengen van een samenwerkingsverband in de herkomstlanden.

3. Mijlpaal

De grote verandering vond in 2005 plaats toen België het Verdrag van Den Haag ratificeerde en in de praktijk bracht. Sedertdien hebben zowel de gemeenschappen als de federale overheid een centrale autoriteit met concrete bevoegdheden in de opvolging van adoptieprocedures. Vlaanderen wordt als ontvangend land verantwoordelijk voor de voorbereiding en de geschiktheid van de adoptieouders. Een andere bevoegdheid is het kanaalonderzoek en de goedkeuring van de individuele kinddossiers. Dat laatste is belangrijk omdat de kinddossiers aangeven wat er echt gebeurt tijdens een adoptieprocedure.

De federale centrale autoriteit komt aan het einde van de procedure tussen. Hij verifiëert of aan alle wettelijke en procedurele verplichtingen is voldaan, en levert de erkenning af.

De introductie van de begrippen 'adoptabiliteit' en 'subsidiariteit' is cruciaal. Het Verdrag van Den Haag kent elke centrale autoriteit ter zake een bevoegdheid toe. Naar de geest van het verdrag gaat het om samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid.

4. Kanaalonderzoek

De rol van de overheid is steeds toegenomen. Dat blijkt uit de wijze waarop er op adoptie wordt toegezien. Van algemene erkenningsvoorwaarden wordt het toezicht adoptiespecifiek, wat zich vertaalt in het kanaalonderzoek.

Vanaf 1989 moesten adoptiediensten nieuwe buitenlandse samenwerkingsverbanden melden. In 1996 werd een handleiding geschreven voor de buitenlandse kanalen. Het ging om een interne procedure die niet regelgevend werd verplicht. Het was de bedoeling aldus zicht te krijgen op de werking van de adoptiediensten in het buitenland. Uniforme dossieropbouw was een andere opdracht naast duidelijkheid over de vereisten aan kandidaat-adoptanten. Op dat moment is de praktijk ontstaan om Buitenlandse Zaken om advies te vragen.

In 2007 kreeg VCA in de regelgeving een rol in het kanaalonderzoek. De opdracht was eerder faciliteren dan controleren. VCA moest diensten ondersteunen in het tot stand komen van samenwerkingsverbanden. Procedures moesten worden uitgewerkt. Samenwerkingsverbanden moesten geëvalueerd en verbeterd worden. De regelgeving bevatte nog geen criteria voor goedkeuring of sluiting van een kanaal. Er werd nog steeds advies gevraagd aan Buitenlandse Zaken. Nieuwe samenwerkingsverbanden werden eerst getest met proefdossiers.

Het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen voert voor het eerst een duidelijke opdracht en spelregels in voor het kanaalonderzoek. Een kanaal kan worden goedgekeurd bij voldoende garanties dat de betrokken instanties en contactpersonen in het herkomstland de wetgeving respecteren en handelen in het belang van het kind, als het subsidiariteitsprincipe wordt geëerbiedigd, als de juridische en sociaalpsychologische adopteerbaarheid van het kind gegarandeerd kan worden en als er financiële transparantie is. Een adoptiesamenwerking kan worden stopgezet of opgeschort als de situatie in het herkomstland dat vereist. De ultieme test zit in de verificatie van de individuele kinddossiers. Bij het matchen van een kind met een Vlaamse kandidaat-adoptant moet VCA eerst zijn goedkeuring geven aan het kinddossier. VCA controleert of de

wetgeving wordt nageleefd, of elke stap in de procedure is gevolgd, en of de adoptie in het belang van het kind is. VCA onderzoekt aanwijzingen over adoptabiliteit en subsidiariteit, de gedetailleerde informatie over het kind en zijn/haar biologische familie, de reden voor afstand, de medische achtergrond, de ontwikkeling enzovoort. Het dossier moet VCA in staat stellen de achtergrond van het kind in detail en betrouwbaar te reconstrueren om aldus in te schatten of het kind nood heeft aan interlandelijke adoptie. Daarvoor baseert VCA zich bij voorkeur op de originele documenten. De verificatie van het dossier koppelt terug met het kanaalonderzoek, waarin wetgeving en procedure in detail beschreven zijn: een kinddossier moet alle documenten bevatten die in het herkomstland wettelijk verplicht zijn.

5. Historiek samenwerking met Ethiopië

Wat hierboven wordt beschreven, is de Vlaamse kant. Interlandelijke adoptie bestaat evenwel steeds uit twee kanten. Ray of Hope startte in 1996 en Adoptiewerk Vlaanderen in 2005. Ethiopië was geen Haags land maar had steeds een voor adoptie bevoegde autoriteit. Dat is in de periode dat met Vlaanderen wordt samengewerkt niet altijd hetzelfde ministerie geweest. De rol van de overheid is tijdens die periode gewijzigd. Voor 2003 stond de bevoegde autoriteit in voor de toewijzing. Na 2003 is die verantwoordelijkheid naar de tehuizen verschoven, en naar de lokale overheid die het onderzoek voerde naar de sociale achtergrond van het kind. In een dergelijke context is de relatie tussen adoptiediensten, contactpersoon en tehuizen heel belangrijk. Zij leveren immers de informatie aan over de adoptabiliteit van het kind.

Een dossier opbouwen was niet evident in Ethiopië. In de beginjaren voerde het land een gesloten adoptiebeleid. Voor de overheid was het belangrijk waar het kind terecht kwam. Informatie over de achtergrond van het kind werd minder cruciaal geacht. Informatie over de achtergrond van het kind was in een aantal gevallen bekend maar werd in de beginjaren niet altijd of systematisch aan het dossier toegevoegd.

Een andere uitdaging voor de opbouw van een dossier is de organisatie van de overheid. In de beginjaren waren er uitsluitend administratieve diensten in de grote steden. De werking van de lokale besturen verschilde. Het is op dit ogenblik nog niet zo dat elke geboorte onmiddellijk wordt geregistreerd. Er zijn taal- en cultuurverschillen, en daarnaast worden verschillende kalenders gevolgd. Een adoptiedossier samenstellen zoals hic et nunc wordt verwacht, was een grote uitdaging.

Ethiopië was lang een gegeerd kanaal. Op een bepaald ogenblik ging het aantal interlandelijke adopties alsmaar omhoog. De voorwaarden voor kandidaat-adoptanten om te adopteren waren in vergelijking met andere herkomstlanden niet strikt. Procedures verliepen redelijk vlot. Er werden daarnaast veel kinderen voorgesteld voor interlandelijke adoptie.

Bij een grote stijging van het aantal adopties rijst de vraag wat de keerzijde van de medaille is. Er waren lang weinig alternatieven voor opvang in eigen land. Wanneer een kind in een tehuis terecht kwam, ging men ervan uit dat opvang in de eigen gemeenschap – altijd de eerste bedoeling – niet langer haalbaar was. Ook de adoptabiliteitsregels zijn gewijzigd. Aanvankelijk konden kinderen die nog ouders hadden, niet geadopteerd worden. Adoptie bleef beperkt tot wezen of kinderen die waren achtergelaten. Daar is gaandeweg verandering in gekomen. Wat vroeger een uitzondering was – kinderen met levende ouders – werd na verloop van tijd algemener aanvaard. Op een bepaald moment werd het mogelijk een kind af te staan voor adoptie.

Afstand doen voor adoptie en adoptie zijn Westerse concepten. Bij de begeleiding van geboortemoeders rijst de vraag hoe de gevolgen van die beslissing voor iedereen duidelijk gemaakt kunnen worden.

De financiële aspecten van interlandelijke adoptie, en zeker in Ethiopië, zijn niet evident. Op een bepaald moment kon een adoptiedienst er enkel werken mits het projectsteun betaalde aan organisaties of diensten die zich bezighielden met opvang, of aan sociale projecten om afstand te vermijden. Dat werd een belangrijke bron van inkomsten voor de lokale gemeenschap. Tehuizen werden sterk afhankelijk van interlandelijke adopties. Voor elk kind dat geadopteerd werd, moesten 'care costs' vergoed worden. Een vergoeding betalen aan het tehuis dat kinderen voor adoptie voorstelt, is echter steeds delicaat.

Het toezicht door de Ethiopische federale overheid op het adoptieproces was evenmin eenvoudig te organiseren. Het was voor MOWCYA een hele opdracht om de talrijke dossiers goed af te handelen. Bovendien is Ethiopië een federale staat, wat maakt dat de aanpak in de verschillende regio's niet steeds dezelfde is.

6. Opvolging van de samenwerking

Tussen 1996 en 2006 zag Vlaanderen op de beschreven situatie toe door middel van het algemene toezicht op de erkende adoptiediensten. Adoptiediensten moesten informatie inleveren over hun buitenlandse samenwerking en kanalen. Ze waren verplicht hun werking op regelmatige tijdstippen te evalueren. Zorginspectie trad op bij de hernieuwing van een erkenning of bij klachten.

Vanaf 2006, wanneer Kind en Gezin de centrale autoriteit voor adoptie werd, worden adoptie en de kwaliteit van de samenwerking veel nader gevolgd. Individuele kinddossiers worden ter goedkeuring voorgelegd. Bevatten ze de formele documenten die de adoptabiliteit staven? Is het verslag over de achtergrond van het kind volledig? Bij nieuwe samenwerkingsverbanden wordt een kanaalonderzoek met proefdossiers uitgevoerd.

In 2009 doken ook internationaal verhalen op over mogelijke mistoestanden in Ethiopië. Dat is ook de periode waarin het aantal interlandelijke adopties er sterk stijgt. Kind en Gezin is dat in samenspraak met de diensten nauwer beginnen op te volgen. VCA heeft richtlijnen uitgevaardigd over de inhoud en samenstelling van kinddossiers. De diensten moeten zorgzaam toezien op de toewijzingen om patronen die tot ongerustheid aanleiding geven, op te merken. Er zijn plaatsbezoeken afgelegd. Er is veelvuldig overlegd over risico's of begrenzing van de wachtlijsten.

Ook de Ethiopische overheid begon alles nauwer te controleren. Een aantal tehuizen is gesloten. Er is een extra onderzoek gevoerd naar vondelingen. Het aantal dossiers dat tegelijk behandeld kan worden, is beperkt.

In 2013 wordt VCA nog steeds geconfronteerd met vragen bij adopties uit Ethiopië van individuele adoptanten en andere ontvangende landen. VCA is op dat moment nog gericht beginnen op te volgen. Er zijn kanaalcontroles uitgevoerd op lang lopende samenwerkingsverbanden die nog zonder voorafgaand kanaalonderzoek van start waren gegaan. ISS heeft een aantal dossiers steekproefgewijs onderzocht. Aan de hand van internationale rechtsregels en het Ethiopische recht zijn tien topics afgebakend op basis waarvan de samenstelling van die dossiers is bekeken. ISS stelde geen indicaties van fraude vast maar formuleerde wel kritische bedenkingen bij een aantal topics. Niet elk dossier bevatte voor elk van de topics de nodige informatie om de uiteindelijke beslissing te onderbouwen. VCA beseft aldus dat nog meer aandacht moet worden geschonken aan de opbouw, volledigheid en correctheid van de dossiers om te kunnen verifiëren of alles naar behoren is verlopen.

In 2015 zijn vragen gerezen bij een aantal concrete kinddossiers. VCA heeft toen beslist de samenwerking te schorsen waardoor er geen nieuwe toewijzingen meer mogelijk waren. De dossiers waarin er al een toewijzing was, konden slechts worden afgehandeld mits een onderzoek ter plaatse kon uitwijzen dat elk element uit het dossier met de realiteit overeenstemt. Uiteindelijk is elk dossier met een toewijzing kunnen doorgaan.

Het was de bedoeling deze praktijk te continueren maar in 2016 besliste Ethiopië MOWCYA tijdelijk stil te leggen omdat het land tot inzicht was gekomen dat het zijn adoptiewerking anders moest aanpakken. MOWCYA zocht hoe het zelf voldoende garanties kon bieden. Sedertdien is het niet meer tot een geregelde adoptiesamenwerking met Europa gekomen. De laatste kinderen uit Ethiopië zijn in 2017 aangekomen.

7. Wat leert VCA hieruit?

Interlandelijke adoptie is kwetsbaar. België heeft het Verdrag van Den Haag laat geratificeerd waardoor de adoptiespecifieke controle pas in 2005 van start is gegaan. Sedertdien toont Vlaanderen zich een ijverige leerling. Ook in niet-verdragslanden worden de principes uit het Verdrag van Den Haag toegepast.

Er is een spanningsveld tussen gezinsvorming – het idee waaruit adoptie is ontstaan – en de vaststelling dat adoptie thans wordt beschouwd als een jeugdbeschermingsmaatregel. De centrale positie die de overheid thans inneemt, is er niet altijd geweest. Maar zelfs met het huidige uitgangspunt blijft het vaak moeilijk inschatten of adoptie voor het voorgestelde kind in zijn hoger belang is. Het Verdrag van Den Haag stelt dat criterium centraal. De evaluatie ervan gebeurt op basis van een papieren dossier. Men moet zich baseren op de aangeleverde informatie, en is aldus gebonden aan tijd, context en actueel geldende inzichten.

Om een en ander nog complexer te maken is er de Noord-Zuidverhouding en het financiële spanningsveld. Ook de referentiekaders verschillen. Niet overal wordt evenveel belang gehecht aan registratie en dossieropbouw als in het Westen. Gezin, gezinsvorming en subsidiariteit zijn Westerse concepten die in een totaal verschillende context toegepast moeten worden.

Dat adoptie uit Ethiopië kwetsbaar is, houdt gedeeltelijk verband met de context en de wetgeving. Dat blijkt thans ook uit de getuigenissen van geadopteerden en adoptieouders. Zij hebben vragen bij de informatie in hun dossier. Het is niet evident om daar hic et nunc een antwoord op te bieden. Met de kennis die thans ter beschikking staat, wordt naar het verleden gekeken. De vragen bij de wijze waarop vroeger is gewerkt, zijn legitiem maar staan niet los van de gewijzigde werkwijze in en blik op interlandelijke adoptie.

8. Wat nu?

Men moet beginnen bij de vaststelling dat er vragen zijn in verschillende dossiers. De onzekerheid die dat met zich meebrengt heeft een enorme impact op de rechtstreeks betrokkenen en op de geloofwaardigheid van interlandelijke adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel. Vergelijkbare vragen en getuigenissen duiken op in buurlanden. VCA is al enige tijd betrokken bij een werkgroep van het Permanent Bureau over 'illicit practises'. Het pleegt geregeld overleg met ISS en andere ontvangende landen over hoe best geantwoord kan worden op dergelijke vragen en getuigenissen. In de eerste plaats moet de situatie grondig bekeken worden om erachter te komen welke vragen precies gesteld worden. Alle betrokken partijen (zowel in Vlaanderen als in het herkomstland) moeten bij elkaar geroepen worden. Vervolgens moet werk worden gemaakt van een goede aanpak van alle individuele

vragen. Er moet worden gezorgd voor psychosociale begeleiding en juridische bijstand. Er moet worden gezocht hoe herstel mogelijk is.

II. Uiteenzetting door Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

1. Beleidsinitiatieven

Minister *Jo Vandeurzen* spreekt zijn erkenning uit voor de recente getuigenissen en verhalen, voor het brede adoptiekader van de voorbije jaren, en voor de fundamentele en existentiële vragen en onzekerheden van elkeen met een adoptieverleden over zijn of haar herkomst. Hij gaat er samen met talrijke betrokken mee aan de slag. Gezinnen met een adoptieverleden – ook als dat een positieve ervaring is – verdienen erkenning en zorg. Er duiken thans immers ook positieve verhalen over interlandelijke adoptie op.

Uit de toelichting van VCA blijkt duidelijk dat adoptie de voorbije jaren zowel in Vlaanderen als wereldwijd een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. De historische context is een belangrijk kader voor de talrijke vragen. Die vragen, onzekerheden en twijfels dagen het beleid uit adoptie aan het actuele tijds kader aan te passen. De overheid moet nieuwe initiatieven nemen, en investeren in ondersteuning, zorg en een betere organisatie van adoptie.

De minister brengt drie concrete en recente initiatieven in herinnering. Met het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 wordt de evolutie naar één dienst voor interlandelijke adoptie ingezet. Adoptie-expertise wordt gebundeld. Vlaanderen zal op termijn naar één dienst evolueren waardoor middelen efficiënter ingezet kunnen worden, en een gebundeld en coherent beleid mogelijk wordt. Verschillende accenten en expertise in diverse landen blijft mogelijk. Middelen en tijd versnipperen is evenwel geen goede zaak. Over het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 brengt de Raad van State thans advies uit.

In hetzelfde besluit wordt bijkomend ingezet op begeleiding en nazorg. Er volgt een financiële impuls van 247.000 euro. Het Steunpunt Adoptie moet een expertisenetwerk uitbouwen dat expertise en kennis inzake hulpverlening in kaart brengt zodat alle betrokkenen efficiënter kunnen doorverwijzen.

Eveneens op 5 april 2019 keurde de Vlaamse Regering het gewijzigde samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gemeenschappen goed. Dat akkoord regelt de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie. Het samenwerkingsakkoord wordt aangepast aan de huidige regelgeving. De samenstelling van de Commissie voor Opvolging en Overleg wordt aan de huidige noden aangepast zodat de juiste mensen rond de tafel komen te zitten. De familierechtbanken vervangen de jeugdrechters. De FOD Buitenlandse Zaken en de FOD Binnenlandse Zaken zijn voortaan ook vertegenwoordigd. Er wordt een huishoudelijk reglement opgesteld dat de werking van de commissie verbetert.

Er is ten slotte met het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank een initiatief genomen om een afstammingscentrum op te richten voor alle herkomstvragen. Dit decreet biedt de mogelijkheid om te investeren in onafhankelijke expertise en ondersteuning bij herkomstvragen. Er is voorzien in 300.000 euro om dit decreet uit te voeren. Deze middelen gaan grotendeels naar personeel om vragen te beantwoorden en mensen te ondersteunen in hun zoektocht. Het afstammingscentrum is een opportuniteit om bij een Europees netwerk aan te sluiten om onderzoek in herkomstlanden kenbaar te maken en om op een grotere schaal op ondersteuning te kunnen rekenen. In andere Europese landen duiken immers dezelfde vragen op.

2. Plan van aanpak

Wie met vragen zit, kan terecht bij zijn adoptiedienst of bij VCA. Alle vragen worden indien noodzakelijk geanalyseerd en op dossierniveau gekoppeld aan een extern onderzoek. Daarvoor wordt een beroep gedaan op externe partners.

Voorts is het nodig het individuele dossier te overstijgen. Een bijkomend en diepgaand onderzoek zal een omvattend beeld maken van wat er gebeurd is. Daarop kunnen reacties en aanbevelingen volgen. Het is de bedoeling daartoe een onafhankelijk expertenpanel samen te stellen. Dat panel zal vier opdrachten krijgen. Het moet een analyse maken van meldingen van en vragen over misstanden uit het verleden. Het moet het historische perspectief koppelen aan de huidige kennis en expertise, om op basis van een internationale dimensie tot een grondige analyse te komen. Het panel moet aangeven welke lessen uit het verleden kunnen worden getrokken, en hoe de overheid met dat verleden moet omgaan. Ten slotte is het aangewezen op basis van de analyse aanbevelingen voor het toekomstige beleid te formuleren.

III. Vragen van de leden

Lorin Parys erkent eveneens dat bepaalde zaken verkeerd zijn gegaan, wat de reden is om deze hoorzitting te organiseren. Hij kan zich niet voorstellen wat twijfels over de eigen identiteit, afkomst of voorgeschiedenis met een mens en zijn persoonlijkheid doen. Met deze hoorzitting zet de samenleving een eerste stap. De samenleving geeft aan dat er fouten zijn gemaakt, zoekt naar een begin van remedie en gaat na hoe dat in de toekomst kan worden vermeden.

Er is maar één cruciale vraag. Iedereen wil de waarheid achterhalen. Er zijn in Vlaanderen veel adoptiekinderen uit Ethiopië. De impact op de samenleving is groot. Het is goed dat minister Jo Vandeurzen ingaat op het voorstel van Lorin Parys om een onderzoek in te stellen. Het onderzoek mag zich niet beperken tot Ethiopië. Het moet om een omvattend onderzoek gaan, dat aansluiting zoekt bij vergelijkbare onderzoeken in onder meer Nederland en Zwitserland.

In Het Laatste Nieuws zegt een van de getuigen dat ze de waarheid op eigen houtje kon achterhalen, terwijl dat met hulp van de bestaande kanalen niet mogelijk was. Als een geadopteerde of adoptieouders op zoek gaan naar hun roots, moet de Vlaamse overheid hen daarin beter dan vroeger bijstaan.

Nazorg is reeds meermaals aan bod gekomen. Het is bizar dat geadopteerden en adoptieouders bij de adoptiedienst moeten achterhalen wat er fout is gelopen terwijl die adoptiedienst bij die fout betrokken is. Geadopteerden en adoptieouders moeten zich op individuele basis tot de experts kunnen richten.

In de pers zegt de betrokken adoptiedienst dat hij nooit signalen heeft ontvangen over zijn contactpersoon in Ethiopië. Het vreemde is echter dat de Verenigde Staten in 2010 na een bezoek van amper één dag besluiten de samenwerking met de weeshuizen in kwestie stop te zetten. In 2011 rezen er in Nederland vragen over Ethiopische dossiers. In 2012 heeft een adoptiekind de adoptiedienst gemeld dat ze haar biologische moeder had bezocht in Ethiopië terwijl die in haar adoptiedossier overleden was verklaard. Het is moeilijk om deze stellingen met elkaar in overeenstemming te brengen. Heeft deze informatie over de adoptiedienst de Vlaamse overheid niet bereikt? Waarom zegt de dienst nooit signalen te hebben ontvangen?

Sedert 2007 bedraagt de gemiddelde doorlooptijd om een kanaal te openen zes maanden. In 2008 is het eerste kanaal naar Ethiopië geopend na een doorlooptijd

van acht dagen. Het tweede na een doorlooptijd van éérentwintig dagen. Ook de uitbreiding van een bestaand kanaal duurt gemiddeld langer. De vraag is of men zorgvuldig tewerk is gegaan.

De doorlooptijd is ook voor elke adoptiedienst anders. De doorlooptijd van Het Kleine Mirakel bedraagt gemiddeld 255 dagen. Bij Ray of Hope is dat minder dan de helft: 125 dagen. Lorin Parys vraagt een verklaring voor dit frappante verschil.

Er is veel te doen geweest rond de schorsing van de Ethiopische kanalen. In maart 2016 zijn hoorzittingen gehouden over de conceptnota voor nieuwe regelgeving inzake interlandelijke adoptie (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 600/1-3). Een adoptieouder verklaarde toen: "In 2013 en 2014 blokkeerde het kanaal in Ethiopië twee keer telkens ongeveer zes maanden, waarover de kandidaten nauwelijks informatie kregen. Onder grote druk van de kandidaat-adoptieouders werd er uiteindelijk een meeting georganiseerd, waarop meer dan honderd ongeruste en gefrustreerde kandidaat-adoptieouders halfslachtige informatie kregen over problemen en onderzoeken in Ethiopië en terloops over een meer dan aanzienlijke stijging van de totale kosten ten gevolge van projectsteun." De federale adoptieambtenaar verklaarde toen dat er in een dossier twijfel was over de wijze waarop Ethiopische adopties werden gerealiseerd. Over dat individuele en delicate dossier kon of wou ze geen nadere verklaringen afleggen.

De beslissing om het kanaal te sluiten in 2017 paste volgens minister Jo Vandeurzen in een reeks hervormingen van het kindbeschermingsbeleid, die tot doel hebben Ethiopische kinderen beter te beschermen tegen allerlei vormen van misbruik. Recent stond evenwel in een persbericht dat de kanalen toen zijn geschorst omdat fouten over adoptabiliteit niet uitgesloten konden worden. Lorin Parys vraagt een verklaring voor de twee verschillende motiveringen.

Freya Van den Bossche ziet steeds dezelfde verantwoordelijken opduiken in de dossier, waarvan op dit ogenblik is geweten dat ze leugens bevatten over de biologische ouders. Het is verbazend dat de adoptiedienst zegt signalen noch formele klachten te hebben ontvangen. In 2012 gaf de moeder van Thereza nochtans aan dat ze de biologische ouders van haar adoptiekind op het spoor was gekomen. Deed dat geen alarm afgaan? Waarom is de adoptiedienst niet argwanend als een adoptiekind twijfels krijgt vanwege tegenspraak in het dossier van haar adoptiekind. Zag de adoptiedienst die tegenspraak niet? Nam de adoptie die tegenspraak erbij? Is er niet zorgvuldig gecontroleerd? Of vond de adoptiedienst dergelijke tegenspraak geen beletsel? Wat met het signaal dat het tekens met dezelfde contactpersoon fout lijkt te lopen? Had de adoptiedienst dat niet moeten inzien? De contactpersoon draagt bij interlandelijke adoptie een zware verantwoordelijkheid. Oefent de overheid of de adoptiedienst controle uit? Moet de procedure op dit punt aangepast worden?

Tot wie kunnen de betrokkenen zich wenden? Het is belangrijk dat wie zich daarover buigt niet betrokken was bij de procedure. Adoptieouders en -kinderen hebben allicht niet veel vertrouwen meer in de adoptiedienst. De adoptiedienst moet bovendien uitklaren hoe het zijn taak in het verleden heeft vervuld.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft vroeger reeds opgeroepen de samenwerking stop te zetten wanneer twijfels rijzen over een adoptiekanaal. Zijn er nog andere kanalen waaruit de informatie onvoldoende betrouwbaar is? Delen de sprekers het standpunt van het Kinderrechtencommissariaat?

Martine Taelman kan zich niet voorstellen hoe verschrikkelijk het is voor alle betrokkenen om geconfronteerd te worden met twijfels over het wezen van hun bestaan. Als reactie op de vermelde persberichten bereiken haar echter ook positieve verhalen over interlandelijke adoptie.

Er moet grondig nagedacht worden over de nazorg. Er is het verhaal van een adoptiemoeder die twijfels had bij het dossier van haar adoptiekind, naar het land van herkomst afreist en daar binnen de kortste keren vaststelt dat het dossier niet klopt. In Vlaanderen wordt steeds naar de adoptiedienst verwezen, waar de betrokkenen echter twijfels bij hebben. Het kader is onvoldoende objectief om met de twijfels over het dossier en de contactpersoon om te gaan. Er moet gezocht worden naar onafhankelijke en betrouwbare nazorg. De huidige aanpak zit op dat punt structureel verkeerd.

Vera Jans vindt het belangrijk dat minister Jo Vandeurzen zijn erkenning heeft uitgesproken en aangeeft dat hij hiermee aan de slag moet. Er zijn al enkele initiatieven genomen. Dit thema is terecht reeds meermaals besproken in deze commissie. Er zijn de krantenberichten. Er zijn de aanvullende verhalen. De vraag is hoe hiermee aan de slag te gaan en welke conclusies hieruit getrokken kunnen worden.

Het is positief dat er een extern onderzoek volgt naar elke individuele vraag of klacht. Er zijn enkele mensen die de moed hebben om openlijk te praten. Bij anderen heerst allicht onzekerheid. Ook zij moeten vragen kunnen stellen. Daarnaast is een minstens even belangrijk omvattend onderzoek aangekondigd. Een onderzoek door een onafhankelijk expertenpanel moet beleidsaanbevelingen opleveren.

Elke Van den Brandt benadrukt het belang van voorzichtigheid bij adoptie. Het is goed dat er naast een algemeen onderzoek ook aandacht gaat naar individuele klachten. Zijn er steekproeven uitgevoerd op dossiers waarover er geen klachten zijn? Het is niet omdat er geen meldingen zijn dat er niets aan de hand is. Die aanpak laat toe te onderzoeken of de betwiste dossiers uitzonderingen zijn, dan wel of het om een structureel probleem gaat.

Minister *Jo Vandeurzen* acht het logisch dat men zich met individuele dossiers niet uitsluitend tot de adoptiedienst moet richten. Wie met vragen zit, moet bij meerdere kanalen terecht kunnen. Hetzelfde geldt voor nazorg. Individuele vragen kunnen aan VCA gesteld worden. Wie zijn verhaal kwijt wil, zal dat ook bij het expertenpanel kunnen. Het Steunpunt Adoptie wordt versterkt en moet met het oog op nazorg een expertisenetwerk uitbouwen. VCA onderzoekt hoe individuele vragen in het herkomstland geverifieerd kunnen worden, wat evenwel niet altijd evident zal zijn.

Het expertenpanel moet een antwoord bieden op de vraag waarom bepaalde signalen in het verleden niet zijn opgemerkt. De uiteenzetting van VCA, de discussies die in commissie zijn gevoerd en de internationale situatie wijzen op een bepaalde evolutie. Aanvankelijk was er een draagvlak om kanaalonderzoeken te faciliteren. Er moest actief naar kanalen gezocht worden. Sedert 2013 is het toezicht evenwel steeds intenser geworden om tot betrouwbare informatie te komen over de adoptabiliteit. Signalen gaven in het verleden aanleiding tot bepaalde beslissingen. Het toezicht is strenger geworden en gestandaardiseerd. De expertise van de verschillende adoptiediensten wordt in één dienst geconcentreerd. De vaststelling is dat de overheid signalen stelselmatig heeft omgezet in nieuwe en consistentere regelgeving. Vlaanderen heeft de internationale beweging niet gemist.

Het expertenonderzoek moet aangeven of het inderdaad steeds om dezelfde contactpersoon of adoptiedienst gaat. De getuigenissen in de media zijn allicht niet de enige situaties. Al wat goed is verlopen, dreigt eveneens in de achtergrond te verdwijnen. Er waren aanvankelijk vier adoptiediensten. Er moet zicht zijn op het geheel en op alle aspecten alvorens uitspraken te doen en conclusies te trekken. Alle getuigenissen moeten ernstig worden genomen. Het brede onderzoek moet alle kansen krijgen om de waarheid in al haar aspecten naar boven te brengen.

Niemand hoeft zich te richten tot een dienst waarin hij/zij geen vertrouwen heeft. Zij kunnen zich tot VCA richten. Ook het expertenpanel moet hun de kans geven hun verhaal te doen. Hetzelfde geldt voor nazorg.

Hoe meer landen het Verdrag van Den Haag ondertekenen, hoe groter de internationale rechtsorde.

Voor *Ariane Van den Berghe* toont de illustratie van het kanaalonderzoek in 2008 aan hoe en in welk kader er toen werd gewerkt. Het ging om een uitbreiding van een bestaande samenwerking. Er werd advies gevraagd aan de ambassade in Ethiopië. Na een plaatsbezoek aan het tehuis heeft de ambassade dat advies bezorgd. In 2008 kon na een positief advies van start worden gegaan met een proefperiode.

De aangehaalde doorlooptijden zijn allicht recenter. Veel hangt af van het herkomstland. Betreft het een Haags land? Is er al eerder samengewerkt in dit land? Kunnen andere ontvangende landen voor informatie zorgen? In veel gevallen moet VCA zelf ter plaatse de zaken inschatten. De werkwijze van de adoptiedienst bepaalt veel. Sommige dienen al vroeg een aanvraag in. Individuele doorlooptijden kunnen om al die redenen grondig verschillen. VCA heeft de doorlooptijden evenwel nog nooit per dienst bekeken.

Sedert 2012 is onderzoek naar de betrouwbaarheid van de contactpersoon een onderdeel van het kanaalonderzoek. Deze complexe taak is moeilijk uit te voeren zonder informatie van derden.

Er is gevraagd of er vandaag absolute zekerheid is. Het aantal adopties is de recentste jaren geëvolueerd. Ook de herkomstlanden evolueren. In 2018 zijn er geen kinderen geplaatst uit niet-verdragslanden. Er wordt nog samengewerkt met enkele niet-verdragslanden, maar ook daar wordt alles gecontroleerd door een bevoegde autoriteit. VCA heeft steeds een evenknie in het herkomstland, die mee instaat voor de betrouwbaarheid. Sedert 2014 zijn enkele samenwerkingsverbanden stopgezet vanwege een gebrek aan garanties. Het huidige kader verschilt grondig van het vroegere.

Steekproeven uitvoeren op dossiers waarover geen klachten worden ingediend, noopt tot voorzichtigheid. Mensen hebben immers het recht niets te weten of geen vragen te stellen. Een steekproef kan in elk geval niet zonder toestemming. Daar moet grondig over worden nagedacht.

Lorin Parys begrijpt niet hoe de adoptiedienst kan beweren nooit signalen te hebben ontvangen gezien de geschetste historiek.

Freya Van den Bossche beaamt dat nog andere diensten betrokken kunnen zijn. Desondanks kan worden geconcludeerd dat er in de bekende gevallen problemen zijn. Het lijkt alsof de contactpersoon die deze adopties heeft geregeld, niet betrouwbaar is. Het heeft geen zin op een volledig onderzoek te wachten alvorens te concluderen dat er fouten zijn gebeurd in bepaalde dossiers.

Ze is het eens met de opmerking dat het niet altijd gemakkelijk zal zijn om aan alle informatie te geraken. Het is evenwel belangrijk een ernstige inspanning te leveren. De overheid moet net zoals bepaalde ouders ter plaatse gaan. De overheid heeft meer mogelijkheden tot haar beschikking om de waarheid te achterhalen.

De overheid moet goed nadenken hoe ze de ontmoeting tussen adoptiekinderen en biologische ouders zal faciliteren als die de wens uitdrukken om met elkaar in contact te treden. Er zijn daar praktische maar ook financiële aspecten aan

verbonden. Er is onzorgvuldig gehandeld in een aantal dossiers. Het kan niet dat enkel wie er de middelen toe heeft, dichterbij de waarheid geraakt.

Minister *Jo Vandeurzen* antwoordt dat er niet langer geadopteerd wordt uit Ethiopië. Er moet worden onderzocht wat er in het verleden is gebeurd. De overheid heeft de voorbije jaren overduidelijk gereageerd en maatregelen genomen. Het onderzoek zal uitwijzen of dat vroeger had kunnen gebeuren. VCA heeft zijn controles gradueel opgevoerd, zij het in een context dat er voor adoptievragen en -verwachtingen een maximaal kader moest zijn.

Lorin Parys beaamt dat, maar regels worden in de praktijk toegepast. Is het toepassen van en toezien op die regels niet fout gelopen? In de krant ontkent het adoptieagentschap ooit alarmsignalen te hebben ontvangen over zijn contactpersoon terwijl een adoptiemoeder aangeeft de volgens het dossier overleden biologische moeder van haar adoptiekind te hebben ontmoet. De vraag is hoe dat mogelijk is? Is die informatie niet op de goede plek terechtgekomen? Heeft het toezicht gefaald?

Ariane Van den Berghe zegt dat er rond 2010 internationale rapporten waren over Ethiopië. Dat was het startpunt voor de strengere controle. VCA worstelt vandaag de dag nog met de vaststelling dat er weinig formele klachten komen van adoptieouders. Zonder melding kan VCA niet aan de slag.

VCA ontvangt van de adoptiediensten de kindtoewijzingen. Informatie over nazorg en over gesprekken met ouders wordt niet systematisch doorgestuurd door de adoptiediensten.

Lorin Parys vraagt of de adoptiedienst dit had moeten rapporteren.

Ariane Van den Berghe zegt dat de huidige norm is dat er gerapporteerd wordt wanneer een samenwerking ernstig misloopt.

Lorin Parys vraagt welke sanctie kan worden opgelegd wanneer blijkt dat dergelijke informatie niet is gecontroleerd of bezorgd aan de VCA.

Katrien Verhegge, administrateur-generaal van Kind en Gezin, antwoordt dat de situatie zelden zwart-wit is. Elk signaal wordt nagegaan maar het is niet altijd mogelijk de vinger op de wonde te leggen. Handhaving verloopt in verschillende stappen. Er wordt steeds overlegd. Het is niet zo dat één individueel signaal tot de gesuggereerde gevolgen leidt.

Lorin Parys is het daar niet mee eens. De aangehaalde feiten zijn wel zwart-wit en ernstig. Een adoptiemoeder ontmoet de zogezegd overleden biologische moeder.

Katrien Verhegge verduidelijkt dat deze informatie haar op dat moment niet heeft bereikt. Zonder deze informatie kan er niet worden opgetreden.

Lorin Parys vraagt wat de sanctie is wanneer een adoptieagentschap deze informatie niet doorgeeft.

Freya Van den Bossche bevestigt dat dit signaal zwaarwichtig genoeg is om alle alarmsignalen te laten afgaan. Ongeacht wie het signaal heeft ontvangen, hij moet de verantwoordelijken op de hoogte brengen. Eén dergelijk signaal moet volstaan om in gang te schieten. Dat dit niet is gebeurd, baart haar zorgen.

Katrien Verhegge heeft niet willen zeggen dat dit specifieke signaal onvoldoende zou zijn geweest om op te treden indien dit geweten was. Algemeen geldt evenwel

dat geregeld vage signalen opduiken. Zij benadrukt nooit informatie te hebben ontvangen over dit specifieke signaal.

Lorin Parys herhaalt dat deze informatie gemeld had moeten worden. Welke sanctie geldt in dergelijk geval?

Katrien Verhegge geeft aan dat wanneer er signalen zijn, dat teruggekoppeld wordt aan de dienst en dat bijvoorbeeld aanleiding kan geven tot strengere voorwaarden bij een volgende dossieropmaak. Het intrekken van een erkenning op basis van signalen is onvoldoende.

IV. Uiteenzetting door Erika Van Beek, coördinator, en Erik Vander Peypen, adoptieouder, Ray of Hope

1. Ray of Hope

Erika Van Beek zegt dat Ray of Hope begaan is met elke vraag van elke geadopteerde en elke adoptant. Wat ze zelf kunnen uitzoeken, zullen ze ook (blijven) uitzoeken in het besef dat dit niet altijd tot tevredenheid leidt. Ray of Hope blijft de gebruikelijke openheid trouw.

Erik Vander Peypen neemt aan de hoorzitting deel als adoptievader en als voormalig lid van de raad van bestuur van Ray of Hope. Hij zal getuigen over zijn ervaring met adoptie en Ray of Hope, evenwel zonder de verdediging van Ray of Hope op zich te nemen.

Ray of Hope is in 1994 opgericht door een geëngageerd koppel met een groot hart voor kinderen. Tot 2002 liep het agentschap een onberispelijk parcours. In december 2002 werden enkele klachten over adopties uit Vietnam ingediend. De toenmalige minister van Welzijn trok toen de erkenning in. De spreker moest in januari 2003 samen met zijn echtgenote naar Ethiopië afreizen. Hij sloot zich aan bij de groep verontruste ouders die overleg pleegde met minister Mieke Vogels. De klachten gingen hoofdzakelijk over Vietnam maar viseerden vooral het management en de werking van Ray of Hope. Nadat Ray of Hope de interne beroepsprocedure van de Vlaamse overheid had doorlopen, richtte het zich tot de Raad van State. Binnen de kortste keren is de weigering van de erkenning geschorst. Er is vervolgens op 29 maart 2004 een nieuwe erkenning verleend door de minister van Welzijn waarna Ray of Hope is heropgestart. De Vlaamse overheid keerde in januari 2010 een schadevergoeding uit.

De goede doorstart en werking blijken uit de vaststelling dat Ray of Hope in juni 2008, met instemming van VCA, dossiers mocht overnemen van Horizon en De Vreugdezaaiers. De werking van Ray of Hope verliep naar behoren. De huidige erkenning van Ray of Hope loopt tot juni 2023. Uit de uiteenzetting van minister Vandeurzen kan worden afgeleid dat op dat ogenblik nog slechts met één adoptiedienst gewerkt zal worden.

De raad van bestuur van Ray of Hope bestaat uit zes leden. Het zijn vrijwilligers die geen vergoeding ontvangen. De algemene vergadering telt acht leden, die zich eveneens op vrijwillige basis inzetten. Ray of Hope werkt met één coördinator, twee maatschappelijke assistenten en één psychologe. Er is een samenwerkingsovereenkomst met een advocatenkantoor en met een teamarts.

2. Samenwerkingen

Erika Van Beek verduidelijkt dat Ray of Hope actief is in zeven herkomstlanden. India, Burkina Faso, Togo en China zijn actieve landen. Vietnam, Haïti en Marokko zitten in een proeffase.

Ray of Hope start kanalen op vraag van herkomstlanden die een nood ervaren aan ouders voor kinderen die ze geen thuis kunnen bieden. Er volgt een doorgedreven kanaalonderzoek dat niet steeds resulteert in samenwerking. De raad van bestuur en het team beslisten bijvoorbeeld niet samen te werken met de Verenigde Staten, Brazilië, Kazachstan en Slovaakse vanwege bezwaren en onvoldoende garanties.

3. Adoptieprocedure Ethiopië: algemeen

In 1996 kwam het eerste kind uit Ethiopië na bemiddeling door Ray of Hope aan in Vlaanderen. Het laatste in 2017. In totaal gaat het om 626 kinderen of twee derde van alle uit Ethiopië geadopteerde kinderen.

Ethiopië heeft een duidelijke adoptiewetgeving, wat al het geval was bij de start van de samenwerking in 1996. Het is geen verdragsland maar de samenwerking verliep steeds in overeenstemming met het Verdrag van Den Haag. Naast Ray of Hope werkte ook FIAC samen met Ethiopië.

Het subsidiariteitsprincipe was vanaf het begin van de samenwerking een belangrijk onderdeel van de Ethiopische regelgeving. Bij elke controle door of bij elk bezoek van de Ethiopische overheid kwam dat aan bod.

Een adoptiedienst moet door MOWCYA erkend zijn om er te mogen werken. Om erkend te blijven, wordt de werking jaarlijks geaudit. Een adoptiedienst stelt daartoe een dossier samen met onder meer een overzicht van alle aangekomen kinderen, een financieel overzicht, een jaarverslag en een bewijs van de geleverde nazorg. Ray of Hope heeft nooit problemen gehad met de Ethiopische erkenning.

In 2017 heeft Ethiopië zijn eigen adoptiebeleid herzien. In 2018 besliste het parlement interlandelijke adoptie stop te zetten. VCA en Ray of Hope zagen zich genoodzaakt de samenwerking stop te zetten. Ray of Hope blijft instaan voor de jaarlijkse nazorg van Ethiopische adoptiekinderen tot ze 18 jaar worden, voor de inzage in Ethiopische adoptiedossiers en voor rootsvragen van geadopteerden.

Erik Vander Peypen schetst hoe de adoptie van zijn dochter in 2003 in zijn werking. Hij koos er samen met zijn echtgenote voor een kind uit Vietnam te adopteren maar bij aanmelding bij Ray of Hope kreeg hij de boodschap dat het Vietnamese kanaal gesloten werd vanwege de onduidelijke werking van het weeshuis. Zijn gevoel daarbij was dubbel. De werking en procedure in de adoptielanden werden ernstig genomen.

Vervolgens werd Ethiopië voorgesteld. De vraag naar een baby met broer of zus van maximum twee jaar bleek echter onmogelijk. Uiteindelijk werd een identieke meisjestweeling van zes maanden voorgesteld. Ze worden op 1 juli 2019 17 jaar. Hun biologische moeder was een jong meisje. Na de bevalling bij haar grootmoeder heeft ze nog twee maanden voor de baby's gezorgd alvorens ze naar het weeshuis in Addis Abeba te brengen.

Het echtpaar is de kinderen gaan afhalen op het moment dat de Ethiopische procedure met inbegrip van de rechtbank was afgerond. In het dossier dat ze ter plaatse kregen, zaten verklaringen van meerdere getuigen over de toestand van de kinderen, en over de situatie van de biologische moeder en de grootmoeder. Elke getuige had het over de onmogelijkheid om zorg te dragen voor de kinderen.

Voorts bevatte het volledige dossier nog geboorteaktes, het originele vonnis en een beëdigde vertaling ervan.

De informatie over de kinderen kwam niet van de contactpersoon of het adoptiebureau maar van de Ethiopische autoriteiten. Met de Ethiopische papieren zijn de kinderen probleemloos ingeschreven in het gemeentehuis.

Bij aankomst in Ethiopië mocht het echtpaar de kinderen niet zien. Eén dochter lag in het ziekenhuis met een longontsteking. Omdat het om een identieke tweeling ging, stond het weeshuis niet toe de andere dochter te ontmoeten. De situatie was schrijnend. De contactpersoon heeft bemiddeld waardoor het echtpaar de kinderen mocht zien en meenemen. Er waren tal van elementen op basis waarvan het echtpaar een klacht had kunnen indienen. Ze waren niet op de hoogte van de toestand van de kinderen. Hadden ze de zieke dochter niet meegenomen, dan was ze overleden. Het echtpaar heeft ter plaatse rationeel ingeschat wat er verkeerd was gelopen en wie daarvoor verantwoordelijk was, om vervolgens te doen wat moest.

Kort na de terugkomst in België heeft de voorzitter van Ray of Hope de spreker gevraagd bestuurder te worden. Hij beschouwt dat als een van de mooiste en nuttigste engagementen die hij ooit heeft opgenomen.

4. Adoptieprocedure Ethiopië: bepaling adoptabiliteit

Erika Van Beek zegt dat een beschrijving van de Ethiopische adoptieprocedure moet beginnen bij het bepalen van de adoptabiliteit. Artikel 29 van het Verdrag van Den Haag sluit contact tussen kandidaat-adoptanten en de biologische ouders of voogd van het kind uit tot het herkomstland het kind adoptabel verklaart, tot de subsidiariteit is nagegaan en de afstandsouders zijn ingelicht over de adoptie. In het ontvangstland moeten de kandidaat-adoptanten geschikt zijn bevonden.

Dat is ook exact zoals het in Ethiopië gebeurde. Een kind wordt adoptabel verklaard door de Ethiopische overheid. Daarna kan het voor adoptie worden voorgesteld. Kandidaten kunnen enkel een kind adopteren als ze in België geschikt zijn bevonden en MOWCYA hun kandidatuur aanvaardt. De contactpersoon, Bruk, vertegenwoordigt de kandidaat-adoptieouders tijdens de procedure. Een contactpersoon kan en mag de adoptabiliteit van kinderen niet bepalen.

4.1. Bepaling adoptabiliteit van vondelingen

Wanneer in Ethiopië een vondeling wordt gevonden, start er een onderzoek naar de ouders. Net zoals in Vlaanderen is dat een politieonderzoek. In Ethiopië worden ook affiches opgehangen en verschijnt een advertentie in de nationale krant. De plaatselijke MOWA vraagt een weeshuis het kind op te vangen. Een maatschappelijk werker maakt een levensverhaal op aan de hand van de beperkte bekende gegevens. Wanneer geen familie wordt gevonden, wordt het kind adoptabel verklaard.

4.2. Bepaling adoptabiliteit bij afstand

Een kind kan worden afgestaan door zijn biologische ouders of door een familielid dat voogd is, wanneer de ouders overleden zijn of psychologisch niet in staat om voor het kind te zorgen. Tijdens de daaropvolgende procedure moeten biologische ouders of voogd tot driemaal toe afstand doen van het kind.

De procedure start met een verzoekschrift van de biologische ouders of voogd om het kind adoptabel te laten verklaren. Dat verzoekschrift is aan de kebele en de lokale MOWA-afdeling gericht. Een kebele is de kleinste administratieve eenheid, vergelijkbaar met een gehucht. Aangezien geboortes niet geregistreerd worden in

Ethiopië, wordt op dat moment de geboortedatum vastgelegd. MOWA stuurt een maatschappelijk werker naar het gezin voor een sociaal onderzoek en verzoekt een weeshuis het kind op te vangen. De maatschappelijk werker maakt een biografie op waarin de subsidiariteit wordt gecontroleerd en de adoptienood bepaald. Biologische ouders of voogd gaan akkoord om het kind in buitenlandse adoptie te plaatsen. Ze verklaren dat te doen zonder dwang en uit eigen beslissing. Ze verklaren eveneens afstand te doen van de ouderlijke rechten als de adoptie rond is. Dat gebeurt ook door een 'kebele social court' tijdens een zitting met getuigen.

Vervolgens moeten ouders of voogd een tweede keer afstand doen bij een 'woreda court'. Een woreda is een hogere administratieve eenheid, vergelijkbaar met een district. In een verzoekschrift bevestigen biologische ouders of voogd hun hoedanigheid. Er volgt een zitting ter controle met getuigen. Aangezien geboortes niet geregistreerd worden in Ethiopië, moeten getuigen de verklaringen bevestigen.

Hierna krijgt de contactpersoon de vraag om Vlaamse ouders voor te stellen voor het kind. Op dat ogenblik krijgt hij het dossier in handen met de beschikbare informatie over geboortedatum of achtergrond. De contactpersoon bezorgt het dossier op zijn beurt aan Ray of Hope.

5. Adoptieprocedure Ethiopië: toewijzing

Na ontvangst van het kinddossier wordt in België een controle uitgevoerd. Het multidisciplinaire team van Ray of Hope controleert de gevolgde procedure en de achtergrond. Er wordt een matching gezocht en eventueel bevestigd. Indien nodig beoordeelt een pediater het medische rapport.

Het verslag van het multidisciplinair team en alle andere informatie wordt in een volgende fase ter controle voorgelegd aan VCA. Pas na akkoord van VCA wordt contact opgenomen met de kandidaat-adoptanten. Er wordt een aanvaardingsgesprek gevoerd met die mensen waarop de toewijzing gebeurt met alle voorhanden zijnde documenten. Pas als de kandidaat-adoptanten het kindvoorstel aanvaarden, wordt de adoptieprocedure in Ethiopië opgestart.

6. Adoptieprocedure in Ethiopië

Wanneer de kandidaat-adoptanten aanvaard hebben, wordt in Ethiopië een 'contract of adoption' opgesteld en ondertekend door de contactpersoon als vertegenwoordiger van de adoptie-ouders. Hij beschikt daartoe over een getekende volmacht van de adoptieouders.

Vervolgens gaat het federale MOWCYA over tot een nieuwe controle van adoptabiliteit en subsidiariteit. MOWCYA ontvangt het dossier van de administratieve eenheid boven de woreda. MOWCYA adviseert de rechtbank van eerste aanleg over de adoptabiliteit. MOWCYA controleert het dossier van de kandidaat-adoptanten, en brengt daarover advies uit aan dezelfde rechtbank.

De rechtbank van eerste aanleg ondervraagt biologische ouders of voogd. Die ondervraging gebeurt door een psycholoog om de mensen niet te hard onder druk te zetten. Dergelijk gesprek duurt doorgaans een uur. Op dat moment doen ouders of voogd voor de derde keer afstand. De rechter hoort de adoptieouders, die dan voor het eerst moeten afreizen. Als alle controles in orde zijn, spreekt de rechter de adoptie uit.

Nadat het adoptievonnissen is uitgesproken, wordt een geboorteakte opgemaakt. Tot 2017 werden de adoptie-ouders vermeld als ouders. Daarna is men overgestapt op een adoptieakte. Het adoptiedossier wordt gelegaliseerd door de Ethiopische ministeries van Justitie en van Buitenlandse Zaken, en overhandigd aan de

Belgische ambassade in Ethiopië. De ambassade legaliseert het dossier en bezorgt het aan FCA. FCA controleert de volledigheid van het dossier en spreekt de erkenning van de adoptie uit. Er wordt vervolgens een Belgisch visum in het Ethiopische paspoort van het kind geplaatst op de Belgische ambassade. De adoptieouders reizen een tweede keer af om na een week met hun adoptiekind naar België te komen. Bij aankomst worden de originele documenten voorgelegd aan FCA waarna de definitieve erkenning van de adoptie wordt uitgesproken. Het kind krijgt op dat moment de Belgische nationaliteit en wordt in het bevolkingsregister ingeschreven. De geboorteakte wordt overgeschreven.

7. Adoptieprocedure Ethiopië: nazorg

De Ethiopische regelgeving eist nazorgverslagen van elk kind tot het de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Ethiopië volgt het welzijn van adoptiekinderen via zijn ambassade in België. Recent bezocht een delegatie van de Ethiopische ambassade Ray of Hope. MOWCYA was reeds in België om afspraken te maken met VCA en FCA, en om adoptiefamilies te bezoeken. Het recentste bezoek dateert van 2016.

Geadopteerden hebben zowel in België als in Ethiopië het recht hun dossier in te kijken. Het aantal inzage- en rootsvragen neemt zoals algemeen bekend is toe. Tijdens de hoorzittingen van maart 2016 vroeg Ray of Hope hier aandacht voor. Daarnaast vroeg Ray of Hope hulp bij de controle op de contactpersonen, een fonds voor projectsteun, betere nazorg voor geadopteerden en steun aan de herkomstlanden voor de begeleiding en nazorg van biologische families bij afstand.

8. Controle door Ray of Hope

Ray of Hope heeft samenwerkingsverbanden altijd zorgvuldig gecontroleerd. Er vinden op regelmatige basis kanaalbezoeken plaats. Sedert 2003 wordt het kanaal in Ethiopië jaarlijks bezocht. De procedure wordt gecontroleerd. Er vindt een evaluatiegesprek met de contactpersoon plaats. Ontevredenheid van adoptanten komt steeds ter sprake. De weeshuizen waarmee wordt samengewerkt, worden bezocht om de interne werking, het belang van het Verdrag van Den Haag en de adoptieprocedure te bespreken. Er worden vergaderingen gepland met federale en lokale afdelingen van MOWCYA, de Belgische ambassade, andere ambassades en kinder-rechtenorganisaties. Er wordt ook gesproken met afstandsouders. Daarnaast wordt een realiteitscheck van de levensduurte doorgevoerd om na te gaan of de aange-rekende kosten correct zijn.

In 2010 voerde de toenmalige voorzitter van Ray of Hope samen met de Belgische ambassade een onderzoek. De contactpersoon was daarbij niet aanwezig. Vragen van een aantal adoptieouders vormden de aanleiding. De conclusies van het onderzoek zijn bezorgd aan de bevoegde minister en VCA.

Het matchingsverslag is uitgebreid met een checklist om duidelijk zicht te krijgen op de volledigheid van het kinddossier. Het is een lijst van alle details om opvallende gelijkenissen tussen dossiers niet over het hoofd te zien. Andere aandachtspunten worden steeds besproken.

Er vonden ook externe controles plaats. In 2013 onderzocht ISS 40 van de 78 kinddossiers die Ray of Hope en FIAC in 2012 behandelden. Dat onderzoek heeft tot bruikbare tips geleid. De volledigheid van het kinddossiers was het belangrijkste aandachtspunt. ISS zei het volgende: "Try to improve. Make a documented effort if you have no papers to prove. Collect as many as possible." Het suggereerde voorts een checklist op basis waarvan een dossier volledig kan worden samenge-steld. Ray of Hope probeert op hun aanraden erachter te komen wat beschikbaar is en te verklaren waarom dat niet is gelukt. Een andere aanbeveling was kinderen

vanaf 5 jaar te laten meebeslissen over adoptie. De haalbaarheid van het voorgestelde kinddossiermodel is besproken in Ethiopië.

In 2016 organiseerde VCA een onderzoek van alle lopende Ethiopische dossiers. Er werden geen problemen gedetecteerd in de dossiers van Ray of Hope. Daarna konden opnieuw toewijzingen plaatsvinden mits voorafgaandelijk onderzoek werd gevoerd.

9. Tot slot

Ethiopië en België hebben elk een verschillend rechtssysteem en een andere cultuur. Ouders en adoptieouders hebben uiteenlopende verwachtingen. Enkel door daar ten volle rekening mee te houden, behoudt adoptie slaagkansen.

Ray of Hope is bereid mee te werken aan een analyse van de dossiers waarover vragen worden gesteld. Ray of Hope sluit zich aan bij het voorstel van de minister voor een onderzoek van interlandelijke adoptie in het algemeen door een onafhankelijk expertenpanel, waarbij alles in de juiste context (tijdsgeest, opvattingen, beperkte communicatiemogelijkheden en de juridische werking in de landen van herkomst) wordt geplaatst.

De mediacommotie heeft ertoe geleid dat bezorgde ouders contact opnemen met Ray of Hope. Sommigen zijn verontwaardigd omdat ze zich niet herkennen in de verhalen. Anderen zijn bezorgd. Alle reacties zijn verzameld. Alle brieven zijn gebundeld en kunnen worden ingekeken.

V. Uiteenzetting door Marleen Jans, adoptiemoeder

Marleen Jans heeft haar dochter Tesmina in 1999 geadopteerd. Hoewel 1999 reeds lang geleden is, lijdt haar dochter nog steeds onder het gemis van haar identiteit.

1. Procedure: van toewijzing tot aankomst

Als toekomstige adoptiemoeder mocht Marleen Jans de gewenste leeftijd maar niet het gewenste geslacht van haar adoptiekind aangeven. Zij koos voor een kind tussen zes en vierentwintig maanden. Kinderen jonger dan zes maanden kon men toen onvoldoende onderzoeken. In september 1998 kreeg ze de melding dat men een jongen van zes jaar had gevonden. Ondanks het verschil met de gewenste leeftijd, vond ze het ethisch onverantwoord te weigeren. Enkele weken later werd haar gezegd dat de jongen aids had en niet naar België zou komen. Waarom is geen medisch onderzoek gevoerd alvorens haar te verwittigen? Een kind in nood in de steek moeten laten, blijft een goede twintig jaar later nog voor schuldgevoelens zorgen.

In december 1998 kreeg ze een nieuwe melding: in de straten van Addis Abeba was een meisje van 21 maanden gevonden. Tegelijk werd gezegd dat het kind pas in februari of maart 1999 naar België kon komen omdat de politie eerst een onderzoek moest voeren. Achteraf is het nooit duidelijk geworden waar het meisje precies is gevonden. In februari 1999 volgde de melding dat de dochter nog niet kon afkomen vanwege kleine complicaties. Het meisje lag met een longontsteking in het ziekenhuis. Omdat de situatie bleef aanslepen, raakte Marleen Jans ongerust. In maart 1999 kreeg ze een uitnodiging en een eerste rapport van de contactpersoon Bruk: Tesmina's gezondheid was nog steeds niet optimaal maar ze kreeg medicatie. Het vermoeden was toen dat ze tegen juli 1999 zou aankomen in België. In het adoptiedocument stond dat Tesmina ziek was maar op de voorpagina van dat document stond tegelijk dat haar gezondheidstoestand 'very good' was.

Het was de bedoeling de adoptiedochter zelf op te halen in Ethiopië maar uiteindelijk is een en ander anders verlopen.

2. Medisch dossier

Bij aankomst van de adoptiedochter in Deurne kreeg Marleen Jans tegelijk medicatie met de boodschap dat haar dochter die nog enkele maanden zou moeten nemen. Een onderzoek op het Tropisch Instituut bracht ernstige medische zorgen aan het licht. Tesmina had tbc. Ze werd in een ziekenhuis opgenomen en het gezin in quarantaine geplaatst. Marleen Jans is daar op voorhand niet op de hoogte van gebracht. Ze had gelukkig loopbaanonderbreking genomen. Toen kreeg men immers slechts drie dagen bevallingsverlof bij een adoptie.

De gezondheidstoestand van Tesmina is twee jaar lang opgevolgd. Op geen enkel ogenblik heeft iemand naar haar geïnformeerd of het gezin hulp aangeboden. Voor een biologisch kind kan men een hospitalisatieverzekering afsluiten. Voor Tesmina was dat eveneens mogelijk maar lever, longen en nieren waren niet verzekeraar. Inmiddels is haar gezondheid gelukkig van die aard dat ze volledig verzekeraar is.

Tesmina was tweeënhalf jaar toe ze het ziekenhuis verliet. Op dat moment moest het vaccinatieschema opgestart worden. Omdat het schema van Kind en Gezin toen op drie jaar stopte, was het opnieuw een lijdensweg om dat in orde te krijgen.

Op de opmerking van Marleen Jans over de medische informatie kreeg ze als antwoord dat men er niet voor kon instaan wanneer een adoptiekind na toewijzing ziek werd of overleed.

3. Herkomstinformatie

Er is aanvankelijk gezegd dat Tesmina was gevonden in de straten van Addis Abeba. Door wie, waar of in welke omstandigheden is nooit verduidelijkt. In een latere versie staat te lezen dat vragen naar meer details over het te adopteren kind een vergeefse inspanning zou zijn bovenop de last die het personeel al draagt. Meer verduidelijking of verheldering krijgen, is moeilijk.

Marleen Jans heeft meermaals en aan velen gevraagd hoe Tesmina haar ouders is verloren. Hoe heetten haar ouders? Had ze nog andere familieleden? Wie heeft haar gevonden? Wie bracht haar naar het weeshuis? Op geen van die vragen is er antwoord gekomen. De volgende getuigen zullen allicht aangeven hoe moeilijk dat is. Wie niet geadopteerd is, kan onmogelijk begrijpen hoe het is om geadopteerd te zijn zonder informatie over je afkomst.

4. Opvolging en nazorg

Er is geen medische nazorg geweest. Marleen Jans is ijverig aan het eerste nazorgrapport begonnen. Hoewel ze de deadline niet haalde, heeft niemand daarop gereageerd. Evenmin toen het rapport uiteindelijk niet meer werd ingediend. Tot de achttiende verjaardag van Tesmina heeft Marleen Jans jaarlijks een formulier ontvangen. Ze heeft het nooit ingevuld of teruggestuurd. Daar is nooit reactie op gekomen.

Ze had voortdurend het gevoel alleen te staan. Ze heeft alle mogelijke kanalen aangesproken en om hulp gevraagd. Er is niets uit de bus gekomen. In 2007 is ze daar uiteindelijk mee gestopt. Vandaag is er opnieuw hoop dat iemand bereid wordt gevonden haar te helpen.

VI. Uiteenzetting door Thereza De Wannemaeker, geadopteerde

1. Adoptieverhaal

Thereza De Wannemaeker is zeventien jaar geleden geboren in Buge, een afgelegen bergdorp in Ethiopië. Ook al is zij geen wees, toch weet niemand precies wanneer ze geboren is. Ze kreeg 20/02/2002 als geboortedatum. Haar moeder was een alleenstaande tienermoeder die samen met haar jongere broer voor haar zorgde. Ze werkte hard waarna ze vaak met één sandwich thuiskwam. Op een dag kwam een man in pak – niemand in het dorp droeg ooit een pak – naar haar dorp. 's Avonds vernam ze van haar moeder dat ze in een vliegtuig naar een betere plek zou vertrekken, maar dat haar moeder en oom Tesfaye haar na verloop van tijd zouden vergezellen. Ze moest de daaropvolgende dagen allerlei onderzoeken ondergaan. Op een ochtend moest ze afscheid nemen van haar moeder waarna ze haar op een busje zette met veel andere kinderen.

Na een lange rit kwam ze aan in Addis Abeba, waar ze twee jaar verbleef en bleef denken dat haar familie haar zou opzoeken. Nadat ze aan haar Belgische adoptieouders was toegewezen, verhuisde ze naar het doorgangshuis van Mimi en haar echtgenoot Bruk. Bruk was twintig jaar lang de contactpersoon van Ray of Hope.

Veel hoop was er echter niet. Ze verbleef er samen met Wege, Chucha en Dejen, met wie ze bevriend raakte. Zij hadden nog een oudere zus, die niet in een weeshuis verbleef. Elke dag verliep er identiek. Ze gingen niet naar school. De kinderen van Mimi en Bruk maakten hun speelgoed stuk. Wege, Chucha en Dejen zijn eerder naar België vertrokken, wat heel pijnlijk was.

Uiteindelijk kwamen haar nieuwe ouders langs. Haar nieuwe moeder stelde heel wat vragen want in het dossier stond dat haar moeder verdwenen was. Op de vraag hoe iemand kan verdwijnen, antwoordde Bruk: "Zoiets gebeurt nu eenmaal in Ethiopië." Bruk controleerde alles. Een uitstapje maken op eigen houtje was niet toegestaan. De hotelmanager controleerde wie hen op hotel bezocht. Alle kritische adoptieouders werden op deze wijze gecontroleerd.

Haar aankomst in België was redelijk teleurstellend. Ze verwachtte witte huizen en rijke mensen maar zag ook een bedelende vrouw met een kindje op de rug, wat haar gekraakt heeft.

De nazorg bij aankomst in België bestond uit één bezoek aan Ray of Hope. Nadien volgde een huisbezoek waarop zij zelf niet aanwezig hoefde te zijn. De medewerker van Ray of Hope overliep een standaardvragenlijst. Antwoorden werden kort genoteerd. In de daaropvolgende jaren bestond de nazorg uit een jaarlijkse e-mail. In 2012 melde haar Belgische moeder dat ze haar verdwenen moeder had gevonden. In 2014 melde haar Belgische moeder dat haar adoptie dochter zich zorgen maakte over haar (half)zussen. Daar is nooit antwoord op gekomen.

Ze heeft haar geboortedorp inmiddels vijfmaal bezocht. Haar verdwenen moeder terugvinden was niet moeilijk. De overleden vader bleek evenmin dood te zijn. Telkens ze in Buge is, komen mensen langs met foto's van en documenten over hun afgestane kinderen. Haar overgrootmoeder heeft drie kleinkinderen en één achterkleinkind weten vertrekken. Ze heeft ondertussen tien volledige dossiers over afgestane kinderen uit Buge samengesteld. Buge is voor alle duidelijkheid een klein dorp en geen grote stad. Daarnaast heeft ze nog andere foto's en documenten die evenwel nog niet volledig zijn. Iedereen die haar in Buge opzoekt, vraagt haar waar hun kind blijft, wat geen eenvoudig te beantwoorden vraag is. Er is hun immers ooit gezegd dat hun kinderen terug zouden keren. Ze zijn beschaamd omdat hun dossier vermeldt dat één of beide ouders overleden is/zijn, wat niet strookt

met de werkelijkheid. Ze kunnen lezen noch schrijven, en begrijpen zeker geen juridische taal. Ze konden niet inschatten wat de impact zou zijn van hun beslissing om hun kind een betere toekomst te schenken. De mannen in pak hebben misbruik gemaakt van hun armoede en onwetendheid. Het is niet te vatten hoe geadopteerden en adoptieouders al deze fouten en ronselpraktijk kunnen blootleggen terwijl adoptieambtenaar, adoptiedienst en politici dat niet kunnen.

2. Fouten in verschillende dossiers

Thereza De Wannemaeker is altijd in contact gebleven met Wege, Chucha en Dejen. Ook hun adoptieouders zijn snel achter alle fouten gekomen. Zij hadden expliciet gevraagd om geen gezin uit elkaar te halen maar achterhaalden dat er nog een grote zus zonder ouders in Ethiopië was. Leeftijd en gezondheidstoestand van Dejen klopten niet. Er was nog familie die voor hen had kunnen zorgen. Ze zijn door een halfbroer van de vader in een weeshuis gestopt. Marleen Van Parijs heeft dat gemeld bij Ray of Hope, en erop gewezen dat er nog dossiers zijn met foute gegevens. Er is niet naar haar geluisterd. Wivina Demeester, de toenmalige voorzitter van Ray of Hope, heeft vrij denigrerend op haar e-mails geantwoord. Erika Van Beek, coördinator van Ray of Hope, zei in februari 2019 nog geen officiële klachten te hebben ontvangen. Meldingen over fouten in dossiers moeten ernstig genomen worden want het gaat om kwetsbare kinderen.

Er zijn nog dossiers van Ray of Hope met fouten in. Een broer en zus blijken dat niet te zijn. Bruk verplichtte een kind te liegen over zijn leeftijd. Een botscan kan aantonen hoe oud iemand is. Een ander adoptiemeisje blijkt in tegenstelling tot wat in haar dossier staat, nog twee oudere broers te hebben. Ray of Hope en VCA geven de schuld hiervan aan de Ethiopische administratie. VCA zegt geen 100 procent zekerheid te kunnen geven over de dossiers, terwijl adoptieouders doorgaans veel geld betalen om ervoor te zorgen dat alles correct verloopt. Telkens wordt gezegd dat het om de rechten van het kind gaat. In de praktijk werd en wordt een kind als middel gebruikt om geld te verdienen en de verlangens van de wensouders te vervullen. Het kan niet moeilijk zijn om te achterhalen dat de dossiers veel fouten bevatten. Het is een kwestie van willen onderzoeken.

3. Andere adoptiediensten

Contacten met adoptiekinderen uit andere herkomstlanden leren dat er – ook door andere adoptiediensten – talloze fouten zijn gemaakt. Niet alleen in Ethiopië waren er kinderronselaars. Is adoptie wel zo goed wanneer kinderen er de dupe van zijn?

Een kind mag niet geadopteerd worden als er gegevens ontbreken in de dossiers. Terugkeren naar het geboortedorp is onmogelijk voor wie niet weet waar hij/zij geboren is. Niet weten waar te zoeken veroorzaakt pijn en vragen waarbij iemand anders zich niets kan voorstellen. Het zijn malafide organisaties die adoptiekinderen ontwortelen en met een leegte opzadelen die slechts moeilijk gevuld kan worden. Om al die redenen mag deze hoorzitting geen eindpunt zijn maar het begin van een grondig onderzoek van alle interlandelijke adopties in Vlaanderen.

4. Visie op interlandelijke adoptie

De adoptiediensten die adoptiekinderen een betere toekomst willen geven, laten hen vallen eenmaal ze in België zijn. Ze gaan op zoek naar nieuwe kinderen voor wensouders, wat hard op kinderhandel lijkt. Adoptiekinderen komen in een maatschappij terecht waar politici 'Eigen volk eerst' roepen en grenzen willen sluiten omdat er geen plaats is voor al die vluchtelingen. Adoptiekinderen zijn echter gewenst. Is het handelen om anderen te helpen of uit eigenbelang?

Als interlandelijke adoptie blijft bestaan, moet niet alleen de voorbereiding maar ook de nazorg verplicht worden. Nazorg mag niet beperkt blijven tot eenmaal per jaar. Nazorg kan door huisbezoeken. Een andere mogelijkheid is een plek waar geadopteerden en adoptiekinderen terechtkunnen met hun vragen, en waar kinderen en volwassenen begeleid door professionelen met elkaar kunnen praten. Ook volwassen geadopteerden, die vaak vergeten worden, moeten daar terechtkunnen. Wie geadopteerd wordt, blijft dat immers levenslang. Niet iedereen kampt op hetzelfde moment met dezelfde vragen. Veel geadopteerden – jong en oud – zijn bang om vriendschap te sluiten of hebben concentratieproblemen. Vanwege de talrijke vragen waarmee ze kampen, presteren ze slecht op school. Het gaat niet alleen om papieren dossiers maar ook om gevoelens.

Interlandelijke adoptie is de laatste optie. Slechts als er in eigen land of in een buurland geen hulp is voor een kind, kan hulp van buitenaf gezocht worden. Hulp betekent niet uitsluitend dat het kind naar een ander continent wordt gebracht. Als het echt om de rechten van het kind gaat, kan ook hulp geboden worden in eigen land. Wie een kind adopteert om het een betere toekomst te geven, geeft het land dat niet zelf voor zijn inwoners kan instaan ook een betere toekomst. Beide moeten samengaan. Niemand kan zich een kind – zelfs als het nog een baby is – toe-eigenen en het weghalen uit zijn land van herkomst. Een deel van dat kind blijft steeds ergens anders.

Op dit moment wordt naar kinderen gezocht voor wensouders. Er wordt niet gezocht naar een oplossing voor de problemen waarmee het kind, zijn familie of zijn herkomstland zit. Wie opteert voor interlandelijke adoptie, moet met bepaalde voorwaarden instemmen. Het kind zal nooit alleen van zijn adoptieouders zijn. Het is belangrijk te beseffen dat het ook een kind van iemand anders blijft.

Geadopteerden moeten de kans krijgen om hun herkomstland te bezoeken. Daarvoor moet een budget opzigezet worden. Geadopteerden hebben er immers niet voor gekozen geadopteerd te worden. Er gaat veel geld rond in adoptie. Een deel daarvan kan worden gereserveerd voor de geadopteerde.

De overheid moet de zoektocht naar de waarheid achter een dossier controleren. Fouten moeten rechtgezet worden. Het volstaat niet te zeggen dat alles intussen beter is waardoor het in de toekomst niet meer kan voorvallen. Het afstandsland moet dezelfde rechten krijgen als het ontvangende land. Adoptie moet in beide landen ongedaan gemaakt kunnen worden. De vragen van de geadopteerde moeten worden gerespecteerd.

De biologische ouders, die vaak vergeten worden, moeten voor en na het afstaan van hun kind ondersteund worden. Ze moeten ingelicht worden over wat het betekent een kind af te staan. Ze moeten over dezelfde papieren informatie beschikken als de adoptieouders. Adoptieouders zijn bevoorrecht omdat ze kunnen kiezen voor adoptie. Ze verenigen zich. Ze worden opgeleid en oefenen druk uit op politici. Biologische ouders geven een van hun grootste schatten weg. Ze worden als vuil behandeld. De vraag is waar hun rechten zijn.

5. Besluit

Geadopteerden durven vaak niet praten omdat ze vrezen hun adoptieouders teleur te stellen. De maatschappij verwacht dankbaarheid. Negatieve ervaringen mogen niet verteld worden. De VRT heeft opnames gemaakt met Wege en Chucha maar die zijn nooit uitgezonden vanwege een gebrek aan evenwicht tussen positieve en negatieve verhalen. Het negatieve weegt thans door. Door het positieve over te belichten, raakt de rest verdoezeld. Negatieve ervaringen mogen het sprookje dat adoptie schijnt te zijn blijkbaar niet doorprikken.

De geadopteerden waren aanvankelijk niet uitgenodigd op deze hoorzitting. Ze hebben zich niet voor het eerst zelf moeten uitnodigen. Geadopteerden zouden de belangrijkste betrokken partij moeten zijn. Veel geadopteerden zijn door dit systeem gebroken. Ze worden continu onderdrukt.

Ray of Hope, maar ook andere adoptiediensten, hebben veel fouten gemaakt. Het wordt hen steeds weer vergeven.

De overheid zou in de eerste plaats zorg moeten dragen voor de geadopteerden die zich al in Vlaanderen bevinden in plaats van te zoeken naar nieuwe adoptiekinderen. Een grondig onderzoek van alle dossiers van alle adoptiediensten en uit alle herkomstlanden is nodig alvorens opnieuw kinderen naar Vlaanderen te halen.

Er zijn nog moeilijk te dichten gaten in de dossiers uit het verleden. Er moet naar oplossingen gezocht worden. Dat kan door DNA-onderzoek dat de overheid subsidieert. Dat kan door mee te zoeken en steun te bieden aan geadopteerden in plaats van steeds de kant van de adoptieouders te kiezen.

Er moet werk gemaakt worden van een centraal punt waar geadopteerden samen kunnen komen, hun verhaal kwijt kunnen, hun dossier kunnen inkijken, vragen kunnen stellen over hun herkomstland of hun moedertaal kunnen leren.

Hoe kan een blanke die leeft in zijn geboorteland weten wat het is om in een andere cultuur terecht te komen? Dat kan door naar de geadopteerden te luisteren of door met in plaats van over hen te praten.

VII. Uiteenzetting door Eleny Mebre Jannis

Eleny Mebre Jannis is in 2001 als vijfjarige geadopteerd na bemiddeling door Ray of Hope. In 2001 verliep de procedure niet altijd in het belang van het kind. Zij werd ondanks een negatief advies toch geadopteerd. Ook wie zich vandaag de dag wel goed in zijn vel voelt, mag kritische vragen stellen.

1. Pijnpunten

Door een gebrek aan transparantie en onvolledige dossiers is het moeilijk om de adopteerbaarheid van een kind te waarborgen. Het is de verantwoordelijkheid van de plaatselijke autoriteiten om de adopteerbaarheid van een kind na te gaan. De Vlaamse adoptiediensten hebben de plicht om die rapporten kritisch na te kijken en indien nodig bijkomende antwoorden te eisen. Wanneer die uitblijven, zou de procedure stopgezet moeten worden. Artikel 21 van het IVRK is op dit punt duidelijk.

Het valt op dat deze rapporten gegevens bevatten die niet onomstotelijk bewezen zijn. Als bijvoorbeeld vermeld wordt dat de moeder mentaal ziek is, moeten de Vlaamse adoptiediensten erop aandringen dat dergelijke informatie ook klopt. Ze mogen niet zomaar alles aannemen. Ray of Hope maar ook VCA schieten op dit punt tekort.

Armoede mag geen reden voor adoptie zijn. Dat wordt bevestigd door VCA, het Kinderrechtencommissariaat of het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De praktijk wijkt echter af van de theorie. Armoede is heel vaak de enige reden voor adoptie.

2. Suggesties

Het belang van nazorg kan niet genoeg benadrukt worden. Dat geldt eveneens voor meerderjarige geadopteerden. Twee huisbezoeken tijdens het eerste jaar van aankomst is onvoldoende. Adoptie stopt niet bij het overbrengen van het kind naar België. Het speelt levenslang een rol voor de geadopteerde. Adoptie zou proactief moeten zijn. Geadopteerde en adoptieouders moeten vooraf weten waar ze naartoe kunnen.

Een consultatie bij een psycholoog of therapeut voor adoptie-gerelateerde vragen moet gedeeltelijk terugbetaald worden. Dat geldt al in geval van pleegzorg. Niet alle geadopteerden hebben psychologische hulp nodig. Omdat ze mogelijk wel andere behoeften hebben, lijkt een persoonsvolgend budget een interessant voorstel.

Tijdens de adoptieprocedure zou een bedrag opzijgezet moeten worden zodat geadopteerden die dat wensen een rootsreis kunnen maken. Thans moeten ze dat zelf betalen.

Adoptiediensten moeten transparanter tewerk gaan. De identiteitsdocumenten van de geadopteerde en zijn ouders en het medische verleden van de familie moeten worden bijgehouden. Als die informatie ontbreekt, moet die opgeëist worden. Omdat Ethiopië geen Haags land is, is extra voorzichtigheid geboden. Wanneer basisgegevens ontbreken, mag de adoptieprocedure niet voortgezet worden. Een geadopteerde moet immers krachtens het Verdrag van Den Haag en het Burgerlijk Wetboek in staat zijn zijn/haar herkomst te achterhalen. Ten slotte bepaalt het IVRK dat voor interlandelijke adoptie dezelfde normen en waarden gelden als voor binnenlandse adopties.

Bij niet naleving van regels moeten er financiële sancties volgen of een (tijdelijke) intrekking van de erkenning. Er gebeurt weinig met de getuigenissen van adoptieouders en geadopteerden. Sancties kunnen adoptiediensten ertoe aanzetten om de regels nauwgezet na te leven. Om elk risico op misbruik uit te sluiten, zijn waterdichte procedures nodig. Concrete maatregelen zijn aangewezen om te vermijden dat het bij holle woorden blijft.

3. Vragen aan VCA

In 2017 besliste VCA adopties uit Ethiopië stop te zetten. In Ethiopië groeide de bewustwording over fraude en misbruik, waarna het land zelf maatregelen heeft genomen. De eerste minister besliste in april 2017 alle interlandelijke adopties op te schorten. Eind april 2019 zegt VCA in enkele artikels in Het Laatste Nieuws dat tal van bijkomende controlemechanismen zijn ingevoerd om ervoor te zorgen dat de dossiers correcte informatie bevatten. Eleny Mebre Jannis wil weten om welke maatregelen en controlemechanismen het precies gaat.

In dezelfde artikelen staat dat verschillende landen sedert 2010 vragen stellen bij adopties uit Ethiopië. Waarom heeft VCA nooit geïnformeerd naar de bezorgdheden van die landen? Waarom zijn er toen geen concrete acties ondernomen?

4. Vragen aan Ray of Hope

Waarom heeft Ray of Hope de samenwerking met zijn contactpersoon nooit stopgezet of toch minstens in vraag gesteld? Waarom is geen onderzoek gestart naar deze contactpersoon? Hoe kan Ray of Hope het vertrouwen behouden in een contactpersoon gezien de talrijke getuigenissen van adoptieouders en geadopteerden? Uit die getuigenissen blijkt dat die persoon manipuleert, domineert en liegt, maar ook adoptiekinderen aanzet tot liegen. Moeten adoptieouders en geadopteerden

officieel klacht indienen om ernstig te worden genomen? De logica die volledige zekerheid eist alvorens stappen te zetten, moet worden omgedraaid. Bij twijfel moeten er al maatregelen genomen worden.

5. Beleidsvragen

Waarom is de erkenning van een adoptiedienst afhankelijk van een minimumaantal (in casu maar liefst vijf) kanalen of herkomstlanden?

6. Conclusie

Er worden geen lessen getrokken uit de fouten van het verleden. Wanpraktijken worden in stand gehouden door een gebrek aan sancties, controle en transparantie. Het vertrouwen is te blindelings. Een algemeen onderzoek naar adopties uit Ethiopië en andere landen kan niet langer uitblijven.

VIII. Vragen van de leden

Lorin Parys verzekert de laatste twee sprekers dat hun getuigenis indruk heeft gemaakt. Het waren positieve uiteenzettingen met suggesties.

Ray of Hope zegt nooit het signaal te hebben ontvangen dat zijn Ethiopische contactpersoon onbetrouwbaar was. Het is positief dat een groot aantal adopties goed zijn verlopen, maar bij getuigenissen over zaken die verkeerd lopen, moet het Vlaams Parlement zijn controlefunctie uitoefenen. Getuigen verklaren dat ze Ray of Hope in een e-mail informeerden over een ontmoeting met een biologische moeder die volgens het dossier dood was. Waarom is daar niet op gereageerd?

Getuigen werden in Ethiopië onder druk gezet om te liegen. In een aantal dossiers blijkt, al dan niet door toedoen van de Ethiopische contactpersoon, informatie niet te kloppen. *Lorin Parys* nodigt Ray of Hope uit hierop te reageren.

Het Ethiopische kanaalonderzoek is op énéntwintig dagen afgehandeld, maar achteraf zijn tal van vragen gerezen. Is er een verband tussen beide vaststellingen?

Het Vlaams Parlement moet ingaan op de uitnodiging van adoptieouders en geadopteerden om met hen te praten. Minister Jo Vandeurzen zei in zijn uiteenzetting daarvoor open te staan. Er moet op worden toegezien dat dit effectief gebeurt.

Nazorg is belangrijk en verdient meer aandacht dan thans het geval is. De suggestie om een meldpunt op te richten, is interessant.

Het antwoord op de vragen die door de sprekers zijn gesteld, laat hij over aan wie daar beter voor geplaatst is. Wanneer er iets fout loopt, moeten er sancties volgen omdat er anders geen handhavingsbeleid is.

Hij kan begrip opbrengen voor veel van de aangehaalde zaken. Er moet samen gezocht worden naar verandering. Het was zijn intentie om samen met de betrokkenen een onafhankelijk onderzoek te vragen waarmee de volgende Vlaamse Regering en het volgende Vlaams Parlement zonder tijdsverlies aan de slag kan.

Freya Van den Bossche vraagt of Ray of Hope niet had kunnen weten dat er in een aantal dossiers fouten zijn geslopen. Er had bijvoorbeeld een alarm kunnen afgaan wanneer een dossier tegenstrijdige informatie bevat. Was dat verontrustend? Werd er op een consequente manier gelogen waardoor tegenstrijdigheden mogelijks onzichtbaar bleven? Heeft Ray of Hope dat zelf niet vastgesteld? Of legde men zich neer bij de veronderstelling dat dossiers nu eenmaal niet klopten?

Er is een tweede moment waarop Ray of Hope had kunnen beseffen dat er iets fout was gelopen, toen een adoptie moeder meldde dat ze de zogezegd overleden biologische moeder terug had gevonden. Ray of Hope had op dat moment zelf een onderzoek kunnen starten. Freya Van den Bossche betreurt dat het bericht van de adoptie moeder niet eens is beantwoord.

Meerdere adoptieouders hebben gemeld dat ze er zelf achter waren gekomen dat informatie uit hun adoptiedossier niet klopt. Als adoptieouders daarachter kunnen komen, rijst de vraag waarom Ray of Hope dat niet wist. Maar is het op dergelijk moment sowieso niet de taak van Ray of Hope om – eventueel begeleid door andere instanties – mee op zoek te gaan naar de waarheid?

Het is verontrustend dat Ray of Hope zegt dat het geen formele klachten heeft ontvangen. Dergelijke uitspraak suggereert dat Ray of Hope zich geen zorgen maakt. Heel wat adoptiekinderen en -ouders zijn op zoek naar de waarheid. Ze gaan na of ze in de toekomst betekenis en zin kunnen geven aan wat er is gebeurd. Ook de biologische ouders, aan wie de waarheid allicht evenmin is verteld, blijven met vragen. Alle drie die partijen lijken op zoek naar bijstand om op een zo positief mogelijke manier te kunnen omgaan met wat gebeurd is maar niet ongedaan kan worden gemaakt.

Freya Van den Bossche beaamt dat zij onmogelijk kan weten hoe het voelt. Zij kan wel luisteren en geloof hechten aan de verhalen. Ze beschouwt het als haar taak te helpen waar mogelijk. Er kunnen vragen gesteld worden bij de wijze waarop een aantal adoptiekinderen naar Vlaanderen is gebracht en over de verleende nazorg. Er moet een onafhankelijk onderzoek komen. Deze hoorzitting voortzetten kan helpen in de zoektocht naar de waarheid en een antwoord bieden op eventuele noden. Naast de zoektocht naar een algemene waarheid zijn er immers de verhalen van mogelijk honderden geadopteerde kinderen met vragen.

Veel mensen zullen een beroep willen doen op begeleiding. De drie partijen hebben recht op begeleiding om het proces door te maken. Hoe kan de samenleving daarvoor zorgen? Er moeten mensen ter beschikking worden gesteld. Er moeten middelen vrijgemaakt worden om in functie van hun noden een reis te kunnen maken naar het land van herkomst.

De suggesties over de wijze waarop in de toekomst hulp kan worden geboden, zijn interessant. Wat met de nazorg voor de kinderen die thans nog aankomen? Er is het voorstel om voor die kinderen een budget vrij te maken.

Het Vlaams Parlement moet onderzoeken wat er feitelijk fout is gelopen, wat het kan doen voor alle betrokkenen, en wat er dient te gebeuren voor de kinderen die nu nog geadopteerd worden. Namens haar fractie gaat ze dat engagement aan.

Erika Van Beek antwoordt dat de contactpersoon de adoptieouders en niet de adoptiekinderen vertegenwoordigt in Ethiopië. Wat hij vaststelt, moet hij melden. Wanneer Ray of Hope opmerkingen of vragen ontvangt, wordt dat met de contactpersoon besproken. Wivina Demeester is in 2010, zonder de contactpersoon maar begeleid door de Belgische ambassade, naar Ethiopië gereisd. Dat bezoek heeft niet tot bezorgdheid over de contactpersoon geleid. Hij moet er werken met de dossiers die hij zelf ontvangt. Hij kan de leeftijd van een kind – ook als die fout blijkt – niet wijzigen. Er is toen afgesproken dat als de contactpersoon vermoedt dat de leeftijd van het kind niet klopt of dat van het kind zelf verneemt, hij een dokter vraagt om dat na te gaan.

De leeftijd van een kind bepalen is ontzettend moeilijk. Ray of Hope heeft een adoptiekind, over wiens leeftijd er twijfel was gerezen, laten onderzoeken in de universitaire ziekenhuizen van Brussel en Antwerpen. Na een botscan, onderzoek

naar de sociale ontwikkeling en een tandonderzoek kwamen de twee ziekenhuizen op een resultaat uit dat anderhalf jaar verschilt. Thans worden er geen botscans meer uitgevoerd om iemands leeftijd te bepalen. Iemands leeftijd bepalen is ontzettend moeilijk.

Bij opmerkingen of klachten gaat Ray of Hope aan de slag met de betrokkenen. Hun mail wordt bekeken en hun vragen worden beantwoord. Zo heeft Erika Van Beek zelf gesproken met de adoptiemoeder die in het nazorgrapport meldde de biologische moeder te hebben gevonden. Het dossier bevat een foto van het adoptiemeisje met haar moeder, maar geen andere concrete melding.

Ray of Hope – een kleine adoptiedienst – ontvangt en verwerkt zo'n zeshonderd nazorgdossiers op jaarbasis. In 2016 heeft Ray of Hope zelf om een fusie gevraagd omwille van de kwaliteitsverbetering. Het is wel zo dat niet elk nazorgdossier met het kinddossier wordt vergeleken.

In de brief waarmee de nazorgrapporten worden opgevraagd, wordt erop aangedrongen specifieke meldingen mede te delen. Het is niet eenvoudig te vernemen wat er mis is gelopen als dat niet wordt gemeld. De vragen over Wege en Chucha zijn door Wivina Demeester aangekaart en besproken in Ethiopië.

Op het symposium over interlandelijke adoptie 26 en 27 april 2019 heeft Ray of Hope aangegeven steeds bereid te zijn mee te werken. Dat symposium was geen aangename ervaring voor een adoptiebureau. De adoptiediensten hebben samen een ideaal nazorgscenario voorgesteld. Het is in opmaak maar inmiddels is er een besluit van de Vlaamse Regering, waarvoor de adoptiediensten overigens niet geconsulteerd zijn. De adoptiediensten juichen sowieso de uitbreiding van de nazorg toe.

Er moet rekening worden gehouden met wat er op het symposium is gezegd. Iedereen moet erkennen dat wat in het verleden gebeurd is, moeilijk is. Ray of Hope staat achter de voorgestelde analyse door experts. Adoptie is een rechtsfiguur. Ray of Hope probeert die zo goed mogelijk uit te voeren.

Wivina Demeester, voormalig voorzitter van Ray of Hope, drukt haar bezorgdheid uit als adoptiemoeder van een 47-jarige Indische dochter. Ze is tien jaar voorzitter geweest van Ray of Hope in de periode dat de getuigen in België zijn aangekomen. Ze heeft in 2010 zelf onderzoek gevoerd in Ethiopië. Ze drukt haar appreciatie uit voor de getuigenissen.

Tijdens haar onderzoek in 2010 heeft ze proberen na te gaan of er ergens fouten zijn gemaakt. Ze heeft dat gedaan na contact met Nederland waar op dat ogenblik problemen waren gerezen met het adoptiebureau Wereldkinderen. De brief aan het Nederlandse parlement en de conclusie van haar controleonderzoek worden bezorgd. Adopties konden worden voortgezet mits er meer en beter werd gewerkt.

Wivina Demeester deelt de visie op adoptie van Thereza De Wannemaeker groten-deels. Er blijft een spanning tussen de wens van talrijke ouders en de vraag of interlandelijke adoptie in de toekomst nog het meest wenselijke blijft. Er is een enorm verschil tussen culturen, rechtssystemen, en tussen verlangens en verwachtingen van adoptieouders en biologische ouders. Er moet worden onderzocht wat er overeenstemt. Als er nog enige overeenstemming blijkt, is er misschien nog wat – zij het beperkte – toekomst voor interlandelijke adoptie.

De spreekster zal Thereza De Wannemaeker de e-mails bezorgen die ze Marleen Van Parijs heeft gestuurd. Die e-mails waren absoluut niet denigrerend, maar begripvol en luisterend. Ze nodigt Thereza De Wannemaeker uit voor een persoonlijke babbel.

Ariane Van den Berghe beaamt dat niet alles zomaar voor waar mag worden aangenomen. Tijdens haar uiteenzetting heeft ze de verschillen met vroeger geschetst. Interlandelijke adoptie heeft sedert 2005 een evolutie doorgemaakt dankzij toezicht op kanaalniveau en later ook op het kinddossier. Omdat het verhaal van een adoptiekind uitsluitend aan de hand van een volledig kinddossier achterhaald kan worden, wordt dat ook met de nodige zorg bekeken. Dat is een belangrijk en cruciaal controlemechanisme.

VCA heeft – ook uit internationale contacten – talrijke signalen ontvangen. Dat was de start voor veel nauwere opvolging. Daarover is overleg gepleegd met alle diensten. De eerlijkheid gebiedt dat de huidige garanties geen zoden aan de dijk brengen voor wie met vragen zit over vroeger.

Martine Taelman drukt haar respect uit voor de getuigenissen van adoptiekinderen en -ouders. Ray of Hope heeft uitgebreid geantwoord op de vragen over nazorg, maar de vraag blijft wat er gebeurt als tegenstrijdigheden worden vastgesteld in een kinddossier.

Erika Van Beek zegt dat tegenstrijdigheden in adoptiedossiers uitgeklaard worden. Ray of Hope wil geen kinderen voorstellen zonder hun verhaal volledig te kennen. Dat verklaart waarom het kanaalonderzoek in Kazachstan is stopgezet. Men kon er geen medisch rapport ter beschikking stellen. Kinderen hadden er per definitie een 'special need'. Het verhaal luidde vaak dat de moeder dronken was bij de bevalling. Als tijdens een procedure blijkt dat bepaalde informatie niet juist is, dan wordt dat uitgeklaard. Dat is gebeurd in 2010, in 2013 met ISS en in 2016 met VCA. Problemen worden onderzocht.

Als het dossier bij een toewijzing niet correct of consequent is, of als dezelfde getuige in drie verschillende dossiers optreedt, gaat uiteraard een alarmbel af. Dat wordt nader onderzocht. De getuigenissen gaan over informatie die achteraf aan het licht is gekomen.

In Vlaanderen mag iedereen zijn kind voor adoptie afstaan. In het buitenland is dat net zo. Het is belangrijk dat die mensen goed begeleid worden. Dat gebeurt door de overheden waarmee in vertrouwen wordt samengewerkt. Het Verdrag van Den Haag bepaalt dat de centrale overheid in België verantwoordelijk is voor de geschiktheid van de adoptanten en de centrale overheid van het herkomstland voor de adoptabiliteit van het kind. Dat houdt ook respect in.

Erika Van Beek betreurt dat in het verleden op bepaalde vragen niet goed is geantwoord. Het beperkte team van slechts drie vte doet wat het kan maar kan niet alles alleen wat tijdens de hoorzitting in 2016 is aangekaart.

Lorin Parys ziet een essentieel verschil tussen binnenlandse en interlandelijke adoptie. De levensomstandigheden in de landen van waaruit kinderen naar Vlaanderen komen, wijken immers grondig af van de levensomstandigheden in Vlaanderen, wat ook de extra buffer verklaart.

De contactpersoon kan volgens Ray of Hope niet verantwoordelijk geacht worden voor onjuiste informatie in een adoptiedossier. Volgens de spreker speelt hij echter een belangrijkere rol dan vertegenwoordiger van de kandidaat-adoptieouders aangezien adoptiekinderen een tijd in zijn weeshuis verblijven. Uit de getuigenissen blijkt dat adoptiekinderen onder druk worden gezet om zaken te vertellen die niet met de waarheid stroken.

Het is nog steeds onduidelijk hoe is gereageerd op de melding dat een in het dossier dood verklaarde biologische moeder toch nog in leven bleek te zijn.

Freya Van den Bossche besluit uit de opmerking over het te beperkte team dat er ook te veel kinderen zijn geadopteerd. Is dat het gevolg van een overheidseis of van eigen keuzes? Er mogen nooit meer kinderen geadopteerd worden dan het aantal waarvoor fatsoenlijk zorg kan worden gedragen.

De contactpersoon speelt een cruciale rol. Hij vertegenwoordigt de adoptieouders. Ray of Hope is er ook voornamelijk voor de adoptieouders. Wie neemt het op voor de belangen van het adoptiekind? Alle drie de betrokken partijen moeten worden begeleid. Ray of Hope zou er ook voor de adoptiekinderen moeten zijn, en zou een bondgenoot moeten zijn in hun leven. Het moet mogelijk zijn om beide rollen met elkaar te verzoeken. Afrondend wil ze vernemen waarom het symposium als on-aangenaam werd ervaren.

Erika Van Beek was de enige vertegenwoordiger van de adoptiediensten op het symposium georganiseerd door het Steunpunt Adoptie in samenwerking met een aantal universiteiten. De politiek was evenmin vertegenwoordigd. Er waren voornamelijk geadopteerden. Ariane Van den Berghe heeft er gesproken. Vooraf was duidelijk dat het symposium eerder beschuldigend zou worden. Adoptiediensten zouden er als kinderhandelaars beschouwd worden. Ray of Hope vond het desalniettemin belangrijk te gaan luisteren om alle frustratie, boosheid en moeilijkheden te leren kennen. Katrien Schryvers en Lorin Parys zijn daarover geïnformeerd.

Erika Van Beek heeft als lid van het raadgevend comité van Kind en Gezin al meermaals gevraagd te onderzoeken hoeveel geadopteerden er in Vlaanderen zijn. Daar is zelfs bij benadering geen idee van.

De recente wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering is op korte termijn doorgevoerd. De sector is niet geraadpleegd. Er wordt een bedrag geplakt op nazorg. Waarom is er niet onderzocht wat er precies ontbreekt? Waarom is er niet naar de geadopteerden geluisterd?

Er zijn geadopteerden die interlandelijke adoptie liever zien verdwijnen. Anderen zien het voortaan liever anders verlopen. Maar dat was niet de centrale boodschap tijdens het symposium. Adoptie staat in de wet. Het moet goed worden ingevuld.

Artikel 29 van het Verdrag van Den Haag bepaalt duidelijk dat de contactpersoon of adoptiefamilie niet in contact mogen treden met de biologische familie alvorens de adoptie plaatsvindt. Aldus wordt vermeden dat kinderen geronseld worden. Erika Van Beek benadrukt dat de contactpersoon dat ondanks de verwijten niet heeft gedaan. Uit haar uiteenzetting zou moeten blijken dat hem dat evenmin is toegestaan door de Ethiopische overheid. Het dossier wordt in de verschillende fases onderzocht. De Ethiopische overheid is in elke fase verantwoordelijk voor de adoptabiliteit van het adoptiekind.

Ray of Hope heeft zich steeds verzet tegen transithuizen, maar is op een bepaald moment gedwongen door de Ethiopische overheid. Kinderen kwamen aldus in een transithuis terecht wanneer ze adoptabel waren verklaard en gematcht met adoptieouders. Ze werden bijgevolg de verantwoordelijkheid van Vlaanderen en de contactpersoon. Zodra het opnieuw mogelijk werd zonder transithuis te werken, is Ray of Hope daarmee gestopt. De contactpersoon kreeg in die periode een maandloon om te vermijden dat de indruk werd gewekt dat hij betrokken was. Het maandloon was vast en niet afhankelijk van het aantal adopties. Deze werkwijze geldt voor de meeste contactpersonen.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen een verdwenen biologische moeder die wordt gevonden, en een overleden biologische moeder die toch in leven blijkt te zijn. Deze hoorzitting is niet de plaats om in te gaan op details van

persoonlijke dossiers. Erika Van Beek verklaart zich bereid samen met Thereza De Wannemaeker de beschikbare informatie te vergelijken.

Het verschil tussen de eigen wetgeving en de Ethiopische is complex. In tal van landen wordt de geboorte niet geregistreerd. In Burkina Faso hebben veel kinderen 31 december van het jaar waarin men denkt dat ze geboren zijn als geboortedatum. In andere landen is dat 1 januari. Soms zijn hele dorpen op dezelfde dag geboren. Dergelijke vaak culturele verschillen verdienen aandacht en respect.

Ray of Hope was en is bereid aan alle vragen mee te werken. Wie zich bij Ray of Hope ongemakkelijk voelt, kan zich tot het Steunpunt Adoptie richten. Omdat het adoptiebureau FIAC ook voor een groot deel van de adopties heeft ingestaan, zou het ook de kans moeten krijgen zich te verdedigen of verklaren. De conclusie zou zijn dat de procedures in beide gevallen gelijk verlopen.

Thereza De Wannemaeker verduidelijkt dat niet haar biologische moeder maar haar biologische vader als overleden vermeld stond.

Bert Moyaers, commissievoorzitter, besluit de intense en lange hoorzitting. Niet alle vragen zijn gesteld, niet alle vragen zijn beantwoord maar dat dit thema volgende regeerperiode opnieuw aan de orde wordt gesteld, lijkt volgens hem vast te staan.

Bert MOYAERS,
voorzitter

Lorin PARYS
Freya VAN DEN BOSSCHE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DNA	desoxyribonucleic acid
FCA	Federale Centrale Autoriteit voor Adoptie
FIAC	een erkende Vlaamse interlandelijke adoptiedienst
FOD	Federale Overheidsdienst
ISS	International Social Services
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
MOWA	Ministry of Women's Affairs
MOWCYA	Ministry of Women's, Children's and Youth Affairs
VCA	Vlaams Centrum voor Adoptie
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent